

FLÖDEN I VINTERLANDSKAPET

ETT PLATSBASERAT GESTALTNINGSFÖRSLAG FÖR EN NORRLÄNSK VINTERPARK

Sandra Nilsson

Examensarbete - 30 hp

Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala

Uppsala 2026

Flöden i Vinterlandskapet: *Ett Platsbaserat Gestaltungs-förslag för en Norrländsk Vinterpark*
Flows in the Winter Landscape: *A Place-Based Design Proposal for a Winter Park in Northern Sweden*

Sandra Nilsson

Handledare:	Viveka Hoff, SLU, institutionen för stad och land
Examinator:	Hildegund Nilsson Varhelyi, SLU, institutionen för stad och land
Bitr. examinator:	Helena Espmark, SLU, institutionen för stad och land
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Kurskod:	EXo86o
Program/utbildning:	Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Kursansvarig ins.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2026
Upphovsrätt:	Alla bilder är författarens egna om inget annat anges. Samtliga bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Originalformat:	Kappa: A4 (stående, ska läsas i dubbelsidig vy), Planscher A1 (stående)
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se
Nyckelord:	Landskapsarkitektur, vintergestaltning, intervju, vinterpark, platsbaserad, platsspecifik, social hållbarhet

Sveriges Lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landskapsarkitektur

Förord

I detta arbete, *Flöden i Vinterlandskapet: Ett Platsbaserat Gestaltungsförslag för en Norrländsk Vinterpark*, har jag fördjupat mig inom ämnet vintergestaltning och skapande av värden i utomhusmiljöer vintertid. Detta är ett ämne som intresserar mig särskilt, då jag är född och uppvuxen i Sundsvall, en stad som i hög grad påverkas av vinterkvaliteterna som beskrivs i detta arbete. Under arbetets gång har jag även fått ytterligare förståelse för vikten av att nyttja vinterns kvaliteter för att lösa dessa problem. Processen har varit utmanande och tuff, men otroligt intressant. I arbetets process har jag även fått reflektera över de kunskaper jag förvärvat under mina fem år på Landskapsarkitektprogrammet.

Detta arbete består av två komponenter; planscher som beskriver gestaltungsförslaget, samt denna reflekterande kapp. Den reflekterande kappan syftar till att beskriva projektets bakgrund, samt redogöra för arbetsprocessen. Planscherna visualiserar gestaltungsförslaget och dess olika aspekter. Dessa komponenter ska tillsammans ge en helhetsöverblick av arbetet.

Jag vill tacka min handledare, Viveka Hoff, för värdefull handledning under processens gång. Ett särskilt tack riktas även till Maria Wisselgren för ovärderlig rådgivning och stöd. Jag vill även uttrycka min uppskattning till Sundsvalls kommun för att ha delat relevant material, samt för givande samtal som bidragit till arbetets utveckling. Slutligen vill jag framföra min djupa tacksamhet till min familj och mina vänner för deras ovärderliga stöd och uppmuntran genom hela processen.

Sammanfattning

Utformningen av dagens städer är i hög grad präglad av en standardiserad stadsplanering. Detta generaliserande tillvägagångssätt får särskilt påtagliga konsekvenser i norrländska städer, där konsekvenser av den standardiserade stadsplaneringen inte tar hänsyn till, såsom snö, is, kyla och mörker, under vinterhalvåret bidrar till reducerad tillgänglighet, bekvämlighet och upplevd trygghet i det offentliga rummet. Detta leder i sin tur till en minskad utomhusvistelse, rörelse och sociala möten, och därmed även ett försämrat välbefinnande hos stadens invånare.

Arbetsområdet för gestaltungsförslaget är Åparken i Sundsvall, vilken är en del av stadens centrala grönstråk längs Selångersån. Parken har ett strategiskt läge med stora vardagsflöden av människor, trots detta nyttjas parken huvudsakligen som genomfartsstråk, särskilt vintertid. Mot denna bakgrund formulerades forskningsfrågan: Hur kan ett platsbaserat gestaltungsförslag för Åparken i Sundsvall stärka parkens funktionella, sociala och estetiska värden under vinterhalvåret?

Den huvudsakliga metoden för arbetet har varit analys genom syntes, där analys, gestaltning och utvärdering sker iterativt under hela processen. Informationsinsamling har skett genom litteratur- och dokumentstudier, samt inventering och analys i tre skolor; det gröna stråket längs Selångersån, Åkrokens närområde och arbetsområdet Åparken.

Resultatet är ett platsbaserat gestaltungsförslag som tar avstamp i konceptet Flöden, vilket bygger på samspelet mellan det ständiga vardagsflödet av människor genom parken, samt Selångersåns flödande vatten. Konceptet strukturerar parkens rumslighet och syftar till att omvandla Åparken från passage till ett aktivt vinterrum i landskapet.

Förslaget behandlar vintern genom förstärkande element, såsom möjliggörande av skridskoåkning, isvaksbad och snölek, men även genom stödjande element såsom grillplatser, eldfat, samt uppvärmda sittplatser i vindskydd. Flera av dessa element utgör sociala mötesplatser i parken. Kompletterande till detta innefattar parken en stor mängd växtlighet med tydliga estetiska kvaliteter. Detta innefattar exempelvis utmärkande stamfärg, lysande bär, unikt grenverk eller vintergrönt bladverk. För att förstärka dessa värden har belysning placerats strategiskt vid växtlighet, mötesplatser och utmärkande element.

Abstract

The design of contemporary cities is to a large extent characterised by standardised urban planning. This generalised approach has particularly palpable consequences in cities in northern Sweden, where conditions that the standardised planning does not sufficiently account for, such as snow, ice, cold temperatures and darkness, during the winter season contribute to reduced accessibility, comfort, and perceived safety in public space. This in turn leads to decreased outdoor activity, movement and interaction, and thus also to a decline in residents well-being.

The study area for this design proposal is Åparken in Sundsvall, which is a part of the city's essential green corridor along Selångersån. The park has a strategic location with substantial daily flows of people, despite this it is primarily used as a passage, particularly during the winter months. Against this background, the following research question was formulated: How can a place-based design proposal for Åparken in Sundsvall strengthen the park's functional, social and aesthetical values during the winter season?

The primary method in this study was analysis through synthesis, in which analysis, design and evaluation are carried out iteratively throughout the process. Collecting of information has consisted of literature and document studies, as well as site inventory and analysis in three spatial scales: the green corridor along Selångersån, the area surrounding the river bend, and the study area Åparken itself.

The result is a place-based design proposal grounded in the concept Flows, which is based on the interplay between the continuous movement of people through the park, and the flowing water of Selångersån. The concept structures the park's spatiality and aims to transform Åparken from a passage area into an active winter space.

The proposal addresses winter through reinforcing elements, such as enabling ice skating, winter swimming, and snow play, as well as through supportive elements including barbecue areas, fire features, and heated seating in wind shelters. Several of these elements function as social meeting places within the park. Complementary to this, the park includes a wide range of vegetation with distinct aesthetic qualities, such as characteristic bark colour, vibrant berries, unique branching structures, or evergreen foliage. To further enhance this values, lighting is strategically placed in relation to vegetation, social nodes and distinctive design elements.

Innehållsförteckning

Introduktion.....	1
De globala målen.....	1
En standardiserad stadsplanering: Homogenisering av stadsrummet	1
Standardiserad stadsplanering förstärker vinterns negativa konsekvenser i norr.....	1
Sundsvalls lokala klimatförutsättningar.....	2
En bristfällig stadsplanering i Sundsvall.....	2
Arbetsområdet Åparken.....	3
Syfte.....	5
Frågeställning	
Målgrupper & Avgränsning.....	6
Metod.....	7
Analys genom syntes: En iterativ metod.....	7
Konceptuell och analytisk utgångspunkt.....	9
Platsen idag - Det gröna åstråket.....	11
Platsen idag - Åkrokens närområde.....	13
Platsen idag - Arbetsområdet Åparken.....	15
Inventering & analys av arbetsområdet Åparken.....	17
Program & Programplan.....	19
Koncept: Flöden.....	21
Gestaltungsprinciper.....	22
Resultat.....	22
Diskussion.....	23
Metoddiskussion.....	23
Resultatdiskussion.....	24
Hållbarhet, Etik och Genomförbarhet.....	24
Sammanfattning.....	25
Faktorer för vidare undersökning.....	25
Källförteckning.....	26
Figurförteckning.....	27
Bilagor.....	27

Introduktion

I detta kapitel presenterar arbetets huvudsakliga problem, därefter introduceras Sundsvall och Åparken som arbetsområde. Slutligen presenteras även arbetets syfte, forskningsfråga, målgrupp, och avgränsning.

De globala målen

I UNDPs globala mål (u.å.) betonas vikten av att skapa inkluderande, trygga och hållbara städer, där tillgången till välgestaltade offentliga rum är centralt för människors hälsa och sociala välmående. Särskilt betonar mål 11 vikten av hållbara städer och samhällen. Detta mål lyfter värdet av tillgängliga, bekväma och attraktiva utemiljöer i staden, men även hållbara stadsplaneringsprocesser för sammanhängande offentliga miljöer. Målet förklarar därmed kopplingen mellan den byggda miljön och befolkningens välmående (ibid.). Landskapsarkitektur har därmed en avgörande roll för att gestalta hållbara stadsrum som förhöjer platsens lokala anknytning och stärker funktionella, sociala och estetiska värden.

En standardiserad stadsplanering: Homogenisering av stadsrummet

Ett rådande arbetssätt för stadsplanering är att skapa allmänna ytor utifrån en standardiserad princip. Denna standardiserade stadsplaneringen beskriver Senderos et al. (2025) som en planering med utgångspunkt i generaliserade lösningar som ej tar hänsyn till platsspecifika egenskaper. De generaliserade lösningarna bidrar till en homogenisering av stadsrummet, där utemiljöer formas utifrån globala trender, ideal och materialval. Detta resulterar i att platsspecifika egenskaper såsom klimat, topografi och vegetation förlorar sin betydelse, samt att den lokala prägel går förlorad (Senderos et al, 2025).

När den lokala identiteten nedprioriteras på bekostnad av en standardiserad struktur påverkas inte bara den egna platsens karaktär, utan även stadens sammanhållning. Madureira och Andresen (2014) understryker att kopplingen mellan olika stadsrum riskerar att brytas när lokala attribut går förlorade. Senderos et al (2025) förklarar vidare att detta i sin tur leder till en distans mellan befolkningen och den byggda miljön. Resultatet av detta är ödsliga och outnyttjade miljöer som saknar anknytning till invånarnas vardag. En stadsplanering utifrån dessa principer ligger därmed inte bara i bristande linje med de globala målen, utan riskerar att helt motverka dess intention av social hållbarhet genom att urholka lokal prägel och sammanhang.

Standardiserad stadsplanering förstärker vinterns negativa konsekvenser i norr

De negativa konsekvenserna av den standardiserade stadsplaneringen, såsom förlorad lokal prägel och koppling till det geografiska sammanhanget, får störst uttryck i norrländska städer. Eftersom städer i norrland drabbas i hög grad av is, snöfall, halka och kalla temperaturer under vinterhalvåret reduceras tillgänglighet, bekvämlighet och trygghet i stadens utemiljöer. Costamagna et al. (2019) förklarar att den standardiserade stadsplaneringen ej tar hänsyn till, eller innefattar de nödvändigheter som krävs för att hantera snö, is och halka. Detta innebär att utemiljöer baserade på den standardiserade stadsplaneringen får ytterligare reduktion av tillgänglighet, bekvämlighet och trygghet i stadens utemiljöer (ibid.).

Sammantaget beskriver Costamagna et al. (2019) att en standardiserad stadsplanering i norrländska städer resulterar i reducerad tillgänglighet, bekvämlighet och trygghet i utemiljöer, vilket negativt påverkar aktiviteten hos stadens invånare vintertid. Detta resulterar i en amplifiering av den isolering och ensamhet som råder i högre grad under vinterhalvåret. Följaktligen medför detta ett nedsatt fysiskt och psykiskt välmående hos befolkningen (Costamagna et al 2019).

Sundsvalls lokala klimatförutsättningar

Enligt SMHI (u.å.a) är normaltiden för vinterns ankomst i Sundsvall vid slutet av november till början av december, och sträcker sig normalt till slutet av mars (SMHI u.å.b.). Enligt statistik från år 1961-1990 ligger snön i Sundsvall från början av november (SMHI 2017a) till slutet av april (SMHI 2017b). Under vintersolståndet 2024, årets kortaste dag, gick solen upp klockan 09:20 och ned 14:16 i Sundsvall. Detta innebär totalt 4:55 timmars dagsljus (Vackert väder u.å.).

En bristfällig stadsplanering i Sundsvall

Sundsvalls kommun har en stadsvision (2016) vilken innefattar uppdrag som ska styra stadsplaneringen i önskad riktning. Tre av dessa uppdrag hanteras i detta arbete; Utveckla människors rörelsestråk, Låt stenstan möta det nya, Låt vattnet möta staden. Dessa handlar om att förstärka stråk, såsom grönstråket längs Selångersån, med målpunkter som bidrar med liv och rörelse. Det ska även göras med hög arkitektonisk kvalitet som värnar om Stenstans kulturhistoria (Sundsvalls kommun 2016). Dessa tre uppdrag bidrar till den platsbundna förankringen av arbetet och till att skapa en lokal prägel i gestaltningen.

I Sundsvalls stadsvision nämns vinter endast en gång. I sökning efter ytterligare underlag som beskriver **kommunens** arbete med vinteregenskaper finns endast uppgifter om snöröjning, sandning och plogning av vägar. Bristen på vinteranpassad stadsplanering är problematiskt för en kommun som ligger i norra delen av Sverige, **och** som i hög grad påverkas av snöfall, mörka dagar, och låga temperaturer. Detta visar att kommunen inte nyttjar vinterns egenskaper för att skapa funktionella, sociala och estetiska värden i staden.

Arbetsområdet Åparken

Åparken är belägen cirka en kilometer väster om Sundsvalls stadskärna (se figur 2) och utgör en del av stråket längs Selångersån. Stråket sträcker sig från Sundsvallsbukten till Selångersfjärden där vattendraget byter namn till Sättnaån och fortsätter vidare till stadens mer glesbygda områden (se figur 1). Åparken är belägen i Selångersåns centrala åkrok. Sträckan från Sundsvallsbukten till Åkroken, där Åparken är belägen, har mer gestaltad karaktär. Längs denna sträcka löper även Hälsans stig, vilket är ett fyra kilometer långt promenadstråk som integrerar parken i ett större aktivitetsnät i den centrala staden.

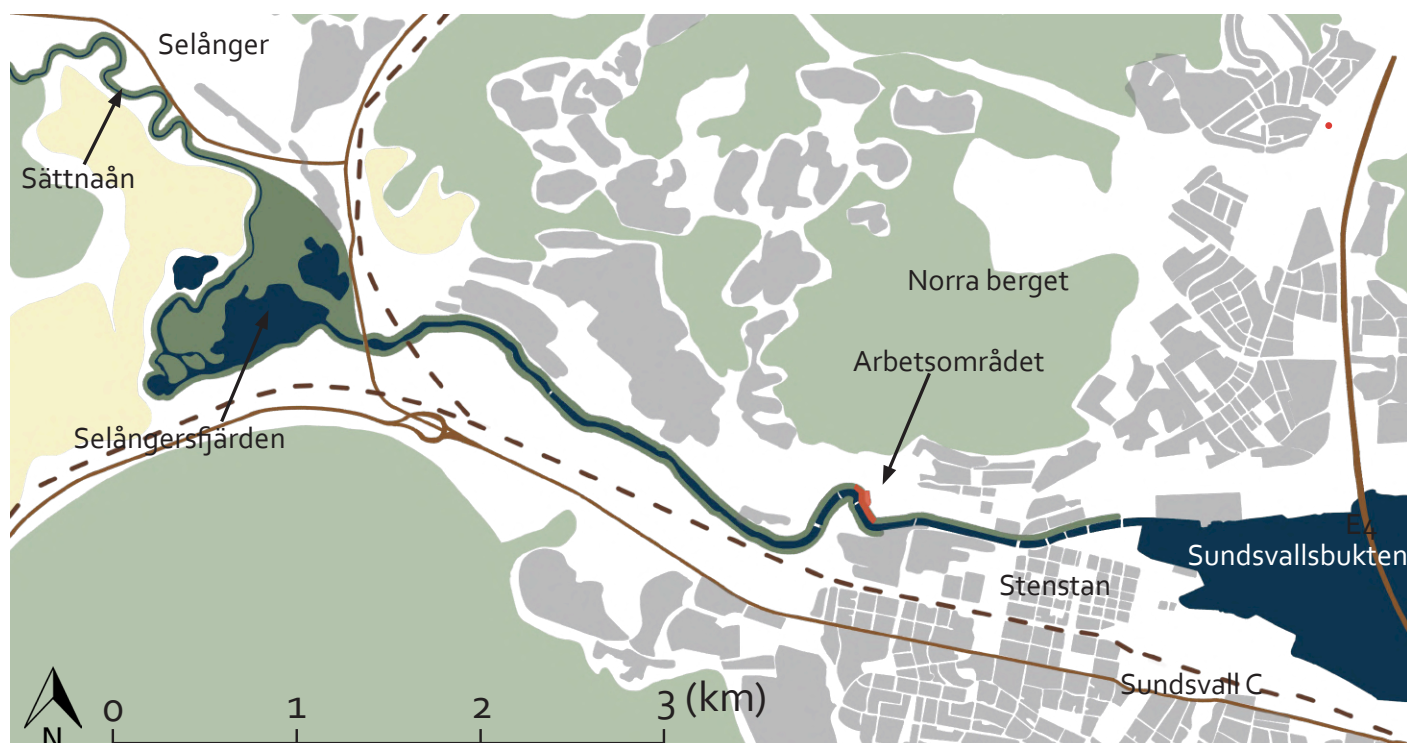
Selångersåns grönstråk har av Sundsvalls kommun (2016) lyfts fram som ett av stadens mest betydelsefulla stadsrum, med stor potential för rekreation och stadsliv. De centrala delarna ska erbjuda gröna rum med varierande funktioner och upplevelsevärden. Utvecklingen av grönstråket ska även föra invånarna närmare vattnet (Sundsvalls kommun 2016). För Åparken innebär denna närhet till ån en tydlig potential för ett grönt stadsrum som ger besökare direktkontakt med vattnet, även under vinterhalvåret.

Som en del av stadens mest centrala stråk passerar en stor mängd människor Åparken dagligen. Denna kontinuerliga rörelsen ställer krav på platsen att inte bara vara framkomlig under hela året, utan att fungera som en vistelsemiljö och erbjuda sociala och estetiska värden, även vintertid.

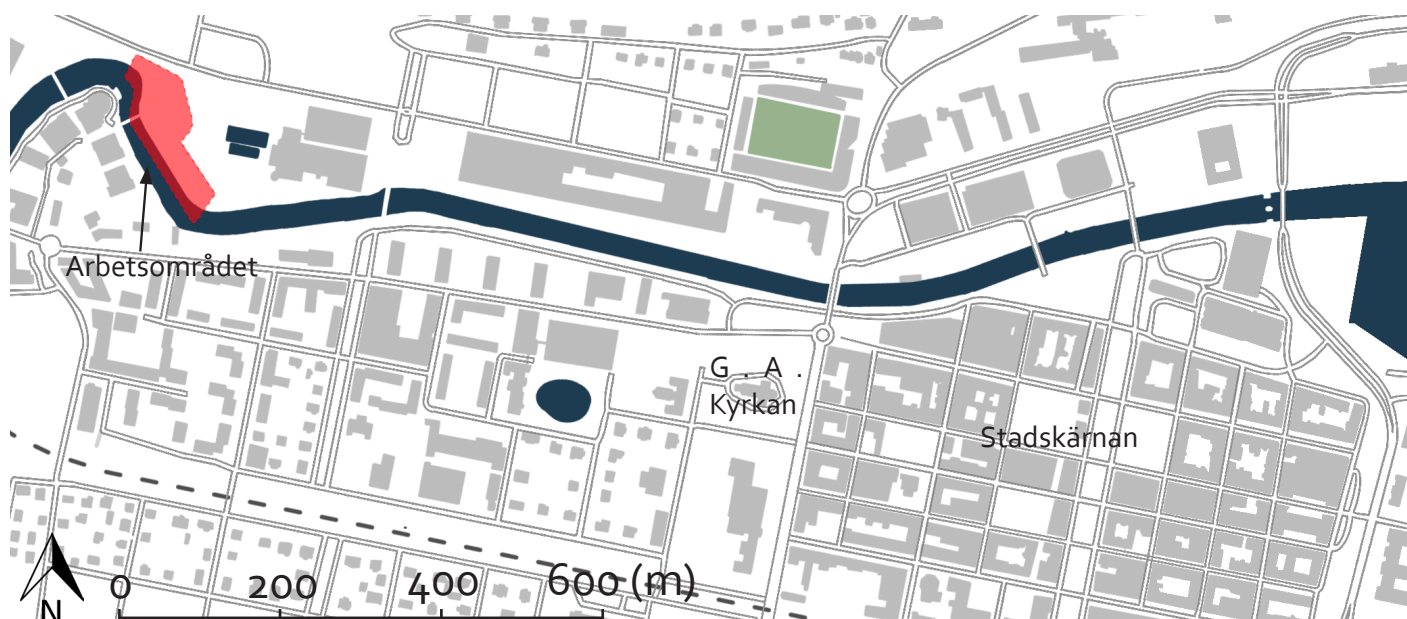
Arbetsområdet Åparken omfattas av detaljplaner från år 1996 och år 2006. Detta innebär att platsens nuvarande utformning är baserad på andra behov och krav än de som finns på grönområden idag. Sundsvalls kommun har uttryckt intresse att utveckla platsen och förarbete för att utveckla området har påbörjat. I de östra delarna av Åstråket har en upprustning redan genomförts, och arbetet förväntas fortsätta i resterande delarna av Åstråket. Därmed utgör Åparken en plats i förändring, där en ny gestaltning kan bidra till att lyfta vikten av ett vinteranpassat stadsrum.

Åparkens närhet till ån är direkt påtaglig genom parkens topografi. Den stora delen av parkytan har en jämnt svag lutning mot Selångersån. Längs strandkanten mot ån ökar lutningen markant och en brantare slänt med växtlighet i form av träd och tät sly separerar det tillgängliga parkområdet från åns flödande vatten (se figur 3).

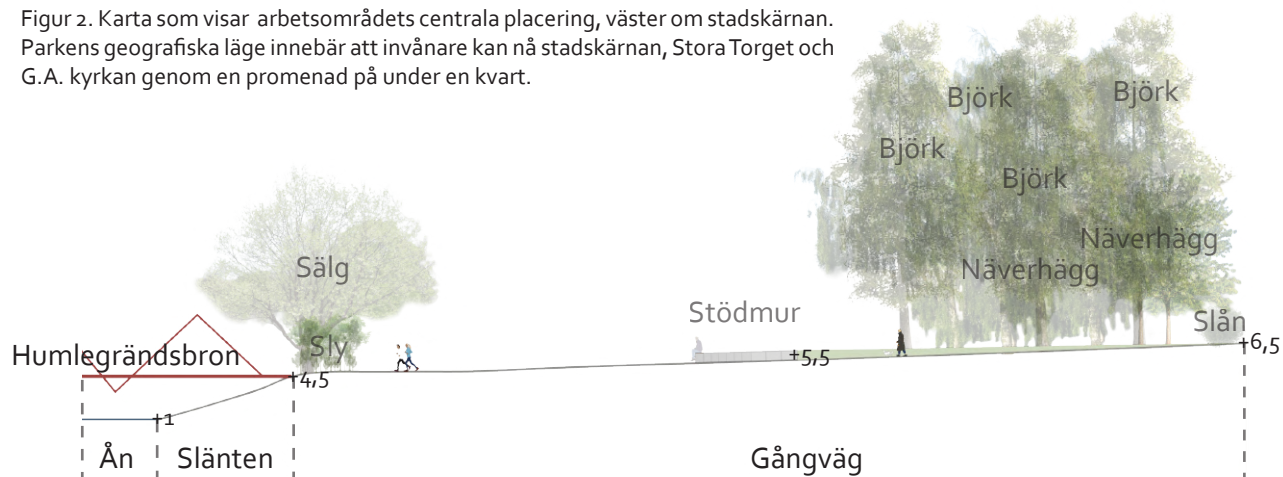
Sammantaget är det egenskaper, såsom parkens närhet till Selångersån, dess roll som vardagsstråk, samt dess onyttjade vistelsepotential, som gör platsen särskilt relevant för en fallstudie som undersöker hur funktionella, sociala och estetiska värden kan stärkas genom en platsbaserad gestaltning som fokuserar på vinteraspekter.

Figur 1. Karta av grönsålsområdet längs Selångersån omfattning från Sundsvallsbukten, förbi centrala Stenstan, till Åkroken där arbetsområdet är beläget, vidare till Selånger. Grönsålsområdet har ett tydligt flöde genom staden och ses som det viktigaste grönsålsområdet för rekreation.

Figur 2. Karta som visar arbetsområdets centrala placering, väster om stads kärnan. Parkens geografiska läge innebär att invånare kan nå stads kärnan, Stora Torget och G.A. kyrkan genom en promenad på under en kvart.

Figur 3. Sektion som visar parkens topografi. Den allmänna parkytan har en svagt, jämn lutning mot Selångersån, medan slänten närmast ån, i mötet med Humlegrändsbron övergår till en brant sluttning.

Syfte

Syftet med detta arbete är att skapa ett gestaltungsförslag som ökar de funktionella, sociala och estetiska värdena i en park i Sundsvall under vinterhalvåret. Arbetet avser att visa på hur en vinteranpassad och platsbaserad gestaltning kan stärka tillgänglighet, bekvämlighet och trygghet, men även lokal prägel i det offentliga rummet i norrländska städer.

Frågeställning

Hur kan ett platsbaserat gestaltungsförslag för Åparken i Sundsvall stärka parkens funktionella, sociala och estetiska värden under vinterhalvåret?

Målgrupper & Avgränsning

Detta arbete är riktat mot yrkesverksamma landskapsarkitekter och stadsplanerare, samt studerande inom dessa discipliner.

Målgruppen för gestaltningen är unga vuxna till 30 års ålder. Intelligande verksamheter och funktioner, såsom utegymmet, samt Mittuniversitetet, tyder på ett stort flöde av människor i åldern 18-30 genom arbetsområdet. Utegymmet tros främst nyttjas av människor mellan åldrarna 15 och 29 då utegymmet, enligt Sundsvalls kommun (2024) endast får nyttjas av personer över 15 år. Förväntningen på en hög användning av denna åldersgrupp stärks av statistik från Folkhälsomyndigheten (u.å.) som visar att människan statistiskt sett är som mest aktiv mellan åldrarna 16 och 29. Närheten till Mittuniversitetet kan antas bidra med ett flöde av universitetsstudenter genom arbetsområdet. Enligt statistik från Mittuniversitetet är majoriteten av studenter på campus Sundsvall mellan åldrarna 20 och 30 (Se bilaga 1). Trots att detta är den huvudsakliga målgruppen för gestaltningen är det viktigt att gestaltningen möjliggör användning av samtliga besökare.

Geografisk avgränsning

Den geografiska avgränsningen för detta arbete är Åparken i Sundsvall. Arbetsområdet avgränsas i syd och väst av Selångersån. I norr avgränsas projektområdet av gångvägens anslutning till trottoaren längs Universitetsallén. I öst avgränsas området av Himlabadets utomhusbad. I sydost går områdesgränsen i en kurva, där platsens form och karaktär ändras drastiskt.

Tematisk avgränsning

Den mest omfattande begränsningen för detta arbete är fokuset på vinteraspekter. Arbetet är inriktat mot ett gestaltungsförslag som lägger större vikt vid dess vintergestaltning, än andra årstider. Detta innebär att parkens funktionalitet som vistelseyta under hela året har säkerställts, men att ytterligare åtgärder tagits för att förstärka vistelsekvaliteter vintertid.

En tematisk avgränsning för detta arbete är ett fokus på en park med syfte att skapa funktionella, sociala och estetiska värden för människor. Detta arbete har ej fokus på att skapa en vattenmiljö eller en vattenpark. Arbetets syfte är inte att skapa en miljö med särskilt syfte för dagvattenhantering eller skapa särskilt viktiga vatten-, eller strandmiljöer. Närheten till vattnet nyttjas i detta arbete för rekreationella, estetiska och funktionella syften för parkens besökare.

De värdena som understryks i arbetet är de funktionella, sociala och estetiska värdena. Fokus ligger på dessa värden, då de anses vara de mest bristfälliga på platsen idag och därmed är de som behöver stärkas i högst grad.

Metod

I detta kapitel redogörs först för den övergripande metoden Analys genom Syntes, samt de specifika metoder som nyttjats för att samla in och bearbeta information. Därefter presenteras resultatet från inventering och analys i tre olika skolor; det gröna åstråket, åkrokens närområde, arbetsområdet Åparken. Slutligen presenteras gestaltningens program och tillhörande programplan, vilka tydliggör vilka värden gestaltungsförslaget av Åparken ska uppfylla.

Analys genom syntes: En iterativ metod

Den översiktliga metoden för detta arbete är analys genom syntes. Lawson (2005) beskriver analys genom syntes som en iterativ metod, vilket innebär att analys och syntes sker parallellt under hela arbetsprocessen. Analys är den del av processen som organiserar och strukturerar problemet, medan syntes förklaras som förloppet av att utveckla ett svar, en lösning, till problemet.

Detta arbete genomfördes iterativt på så sätt att brister identifierades under platsbesök eller litteratur- och dokumentöversikt, därefter undersöktes olika lösningar till detta problem. För information om egenskaper såsom parkens utseende och observation av användning var platsbesök nödvändig, medan information såsom kommunens arbete krävdes litteratur- och dokumentöversikt. När ny information införskaffades testades denna mot de befintliga lösningarna i parken. På så sätt kunde lösningar revideras för att skapa förenade lösningar som besvarar tidigare presenterade problem, och samtidigt kontrar det nya problemet. Denna struktur bidrog även till en mer omfattande utvärderingsfas i arbetet, där kollaborationen mellan olika lösningar i parken utvärderades och justerades för att skapa allsidiga lösningar.

Utforskandet av nya lösningar skedde främst i form av skissande. Skissandet är en grundläggande del av metoden, och beskrivs av Lawson (2005) som en central del i utforskandet av problem, och underlättar förloppet av att visualisera och utforska ett flertal idéer samtidigt. I detta arbete var undersökning genom skissande processer en drivande faktor för att formulera välutvecklade lösningar. Skissning har skett med ett flertal olika verktyg, däribland analogt med penna och papper, i foto, med appen Procreate, men även till viss del i 3D-modell i Rhino. Majoriteten av processens skissning har skett via appen Procreate, vilket är en app som möjliggör digitalt ritande på Ipad med tillhörande penna. Denna app har varit huvudverktyget, då den bibehåller friheten som skissning med papper och penna ger, samtidigt som den tillåter ytterligare digitala möjligheter, såsom skiss på foto.

Tidigt bestod skissprocessen av undersökande av det befintliga landskapets riktningar och former. Detta skapade en grund i uppfattningen av landskapet ur en större skala och i samband med omgivande ytor. I början gjordes detta utifrån plankartor och ortofoton. Under platsbesök undersöktes upplevelsen av dessa riktningar på platsen, vilken jämfördes med den tidigare uppfattningen. Detta resulterade i en sammanställd version där de två upplevelserna sammanställdes.

Exempelvis har arbetsprocessen innefattat ett flertal skissomgångar av bryggområdet. Tidigt under processen sågs detta som ett område att nyttja för att skapa direkt vattenkontakt på. Dess utformning har dock varierat i hög grad under projektet. På platsen har exempelvis flytbryggor, men även mer fasta, breda bryggkonstruktioner undersökts. Dessa förslag har dock valts bort på grund av olika svagheter. Exempelvis tas flytbryggor ofta bort vintertid vilket innebär att området i hög grad förlorar sitt syfte vintertid. Bryggkonstruktioner som sträcker sig längre ut i vattnet sågs ej genomförbart utifrån vattnets rörelse och fluktuationer under året. Genom denna jämförande skissprocessen har därför förslagets slutliga utformning kunnat motiveras utifrån hur väl den stödjer platsens förväntade aktiviteter.

På liknande sätt genomfördes en skissprocess undersökande utformningen av trappor och spänger i den branta slänten mot Selångersån. Skisser av trappor med olika riktningar och utformningar har jämförts, för att studera hur rörelse och tillgänglighet påverkas. Tillägget av viloplan har därmed vuxit fram, grundat i en avvägning mellan framkomlighet, trygghet och bekvämlighet.

Den iterativa skissprocessen har på så sätt möjliggjort en kontinuerlig växling mellan analys och gestaltning, där varje skissomgång bidrar till en bättre lösning som förstärker gestaltningsförslaget ytterligare.

Litteratur- och dokumentöversikt

För att förankra arbetet i den lokala kontexten analyserades kommunala styrdokument, planunderlag och kartmaterial. Dessa underlag innefattade information gällande kommunens arbete med grönområden, samt deras arbete med vinterspecifika konsekvenser. Informationen har hämtats från Sundsvalls kommuns webbplats, karttjänst eller har tagits emot av anställda på Sundsvalls kommun.

För att få ytterligare förståelse gällande vilka aspekter som kan främja utomhusvistelse vintertid lästes Cold city outdoor space utilisation patterns and constraints: A systematic review of empirical evidence (Caili et al., 2024), Liveability of Urban Public Spaces in Northern Swedish Cities: The Case of Umeå (Costamagna et al., 2018) och Effects of Evergreen Trees on Mental Restorative Quality of Winter Landscapes (Zhao et al., 2024). Dessa texter innehöll även information gällande att använda vinterns egenskaper, såsom snö och is, för att skapa vistelsevärden.

Under detta arbete har AI i form av programmet ChatGPT nyttjats. Programmet har använts med två huvudsakliga syften. Det första syftet har varit för språk- och stavningskontroll. Det andra syftet har varit för idégenerering och vidareutveckling av befintliga idéer. De idéer som har framtagits med stöd av ChatGPT har värderats, anpassats och utvecklats så de faller inom arbetets ramar.

Ett exempel på hur AI använts är vid framtagning av åtgärder som förstärker vinterns egenskaper. Då kunde ChatGPT användas för idégenerering av aktiviteter som baseras på eller nyttjar snö och is. Därefter värderades ChatGPTs förslag utifrån om de är möjliga eller lämpliga att applicera i Åparken, samt huruvida de åtgärderna löser de problem som identifierats.

Inventering och analys i tre skolor

Med en grund i Costamagna et al.s (2019) teori att en platsbaserad gestaltning kan motverka effekterna av den standardiserade stadsplaneringen lades stor vikt vid inventering och analys på ett flertal skolor i denna arbetsprocess. Detta är även grundläggande för att förankra gestaltningsförslaget i den lokala kontexten. Samtliga besök genomfördes mellan februari och augusti. Resultatet av dessa studier kommer att presenteras i ordning från storskaligt till småskaligt.

Inventering och analys i den största skalan, omfattade hela grönstråket längs Selångersån. Syftet med denna skala var att undersöka stråkets rumsliga variationer och fördelningen av funktioner i stråket, men även att identifiera återkommande element och karaktärer. Denna skala gav även en översiktlig bild av behov och möjligheter i Åparken baserat på åstråkets resterande noder.

Därefter genomfördes en inventering och analys av Åkrokens närområde. Denna skala syftade till att undersöka omgivande funktioner och verksamheter, samt vilka människor som kan tänkas röra sig i parken på en vardaglig basis. Denna information understryker de behov och möjligheter som finns i Åparken. Slutligen undersöktes även parkens direkta koppling till omgivande ytor såsom parkeringen, gång stråk och intilliggande delar av åstråket.

På den mest detaljerade nivån undersöktes arbetsområdet Åparken i sin egenhet. Syftet med denna skala var att undersöka platsens form och karaktär, sammansättning av vegetation, samt möbleringslösningar. Resultatet av inventering och analys sammanfattas i ett program som fungerar som en brygga mellan analys; platsens behov och potential, och syntes; konkreta gestaltningslösningar i Åparken.

Platsbesök som process: Fyra möten

Som en integrerad del av inventeringarna och analyserna har fyra platsbesök genomförts mellan februari

och augusti. Dessa utgjorde en central del av förståelsen för platsen, då de möjliggjorde en direkt upplevelse av platsens karaktär och användning under olika tider på året.

- Det första platsbesöket genomfördes i slutet av februari och pågick i cirka två timmar. Vädret var soligt och marken var täckt av ett tjockt snötäcke. Fokuset för besöket var att undersöka platsens nuvarande utformning, samt upplevelsen av de topografiska skillnaderna, ytornas storlekar, samt viktiga siktlinjer och vyer. Observationer av parkens besökare visade att platsen endast nyttjades som passage. Detta platsbesök gav viktiga intryck av hur vinterklimatet påverkar tillgänglighet, användbarhet och bekvämlighet på platsen.
- Det andra platsbesöket ägde rum i mitten av mars. Under detta besök hade delar av snötäcket smält, vilket medförde att platsens form och topografiska skillnader var allt mer framträdande. Särskilt fokus lades på att identifiera växtarterna på platsen under detta besök.
- Det tredje besöket var i slutet av april och var det mest långvariga besöket på cirka fem timmar. Under detta besök undersöktes grönstråket som helhet mer grundläggande. Syftet var att jämföra olika funktioner och kvaliteter och identifiera potentiella inspirationskällor till gestaltungsförslaget.
- Det fjärde och sista platsbesöket genomfördes i början av augusti och pågick i cirka en timme. Detta besök syftade främst till att undersöka detaljfrågor som uppkommit under arbetets gång, samt för att komplettera tidigare observationer.

Gemensamt för samtliga platsbesök var fotografering och systematiska anteckningar av platsens karaktär och observationer. Foton som prioriterades var de som framförde parkens lummiga och öppna karaktär, topografiska skillnader och vinterkaraktär. Foton togs även på platsens befintliga styrkor, såsom närheten till Selångersån och kopplingen till Mittuniversitetet. Även platsens specifika svagheter och utvecklingsområden dokumenterades för ett starkare utvecklingsarbete.

Konceptuell och analytisk utgångspunkt

I detta kapitel presenteras de aspekter som ligger till grund för att kontra den standardiserade stadsplaneringen, samt för att skapa värden och öka utomhusvistelse vintertid. Detta ligger till grund för analysen av Åparkens befintliga värden, samt för de lösningar som implementeras i gestaltungsforlaget.

En platsbaserad stadsplanering: Ta vara på lokala förutsättningar

Costamagna et al. (2019) beskriver den platsbaserade stadsplaneringen som ett sätt att kontra vinterns negativa konsekvenser, och öka utomhusvistelsen vintertid. En platsbaserad gestaltning, med fokus på platsens specifika egenskaper och förutsättningar kan nyttja miljöns säregna kvaliteter för att skapa attraktiva element och öka värden på platsen. Detta kan uppmuntra vistelse på platsen vintertid och på så sätt bidra till en reducering av enskilda personers isolering.

Vinterns egenskaper som resurs

Ytterligare ett betydande sätt att främja utomhusvistelse vintertid enligt Costamagna et al. (2019) är att fokusera på vinterspecifika egenskaper hos platsen under gestaltungsprocessen. Idag är utemiljöer generellt utformade för sommarvistelse, och underutvecklade vintertid. En strategi för att förbättra detta är att nyttja vinterns egenskaper som resurs för att skapa värden utifrån (ibid.). Detta kan exempelvis vara genom att skapa förutsättningar för vinterevenemang med snörelaterade aktiviteter såsom vintersport eller snö- och isskulptering (ibid.). Ytterligare ett sätt att nyttja vinterns egenskaper för att skapa funktionella värden är genom att möjliggöra olika sorters transport. Detta kan innefatta exempelvis skridskoåkning, spark, pulka och längdskidåkning. Genom att tillgängliggöra dessa transportmöjligheter ökar säkrandet av invånarnas vardagstransport under vintern. Detta är särskilt viktigt eftersom vardagstransporten är en grundläggande del av människors rörelse under vintern (ibid.).

Förebyggande och stödjande element

Costamagna et al. (2019) menar att det även är möjligt att öka utomhusvistelse under vintern genom förebyggande och stödjande element, såsom skyddande och värmande detaljer. Detta kan exempelvis vara genom vindskydd, strategiskt solexponerade sittplatser, eller eldplatser. Caili et al. (2024) beskriver att möjlighet till varm mat och dryck på platsen är en aspekt som kan främja ytterligare utomhusaktivitet under vinterhalvåret.

Detta innebär att både element som förstärker och förebygger vinterkvaliteter kan bidra till en ökad utomhusvistelse vintertid. Det är bland annat i valet av dessa egenskaper som vikten av den platsbaserade gestaltungsiden framträder. Ett vindskydd med en eldstad på fel placering, blir oattraktiv och nyttjas därför inte. På samma sätt får en felplacerad skridskobana stå tom hela vintern. En placering av gestaltungsselement utifrån platsspecifika egenskaper och förutsättningar är därför nödvändig för att skapa funktionella, sociala och estetiska värden på en plats.

Estetiskt tilltalande miljöer ökar utomhusvistelse

Estetiskt tilltalande miljöer kan öka trivselen, och därmed även förlänga vistelsen på en plats. Detta beskriver Caili et al. (2024) kan göras genom att exempelvis införa växtlighet av stor diversitet på platsen. Exempelvis kan säsongsanpassad växtlighet bidra till ökad mental och fysisk bekvämlighet hos besökare (ibid.). Zhao et al. (2024) beskriver även att städsegrön vegetation i utomhusmiljöer vintertid, i högre grad än kala grenverk, bidrar till ökad återhämtning och en känsla av lugn hos besökaren. Caili et al (2024) understryker att växtlighet med utmärkande estetiska egenskaper såsom iögonfallande stamfärg, städsegrönt eller vintergrönt bladverk, samt distinkt form och textur, kan bli ett så pass karaktäristiskt inslag, att en bredare grupp besökare lockas till platsen (ibid.).

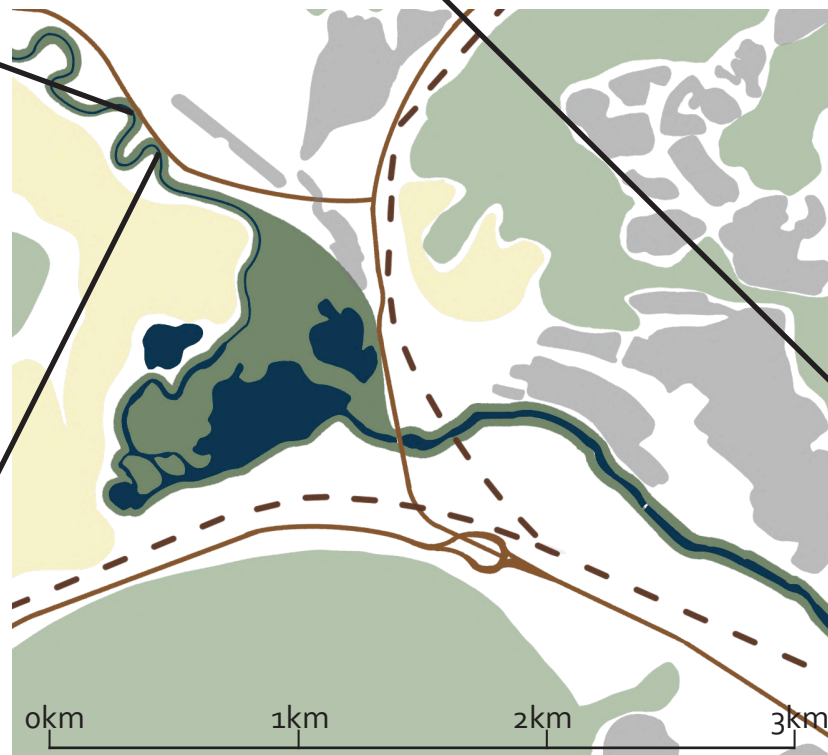
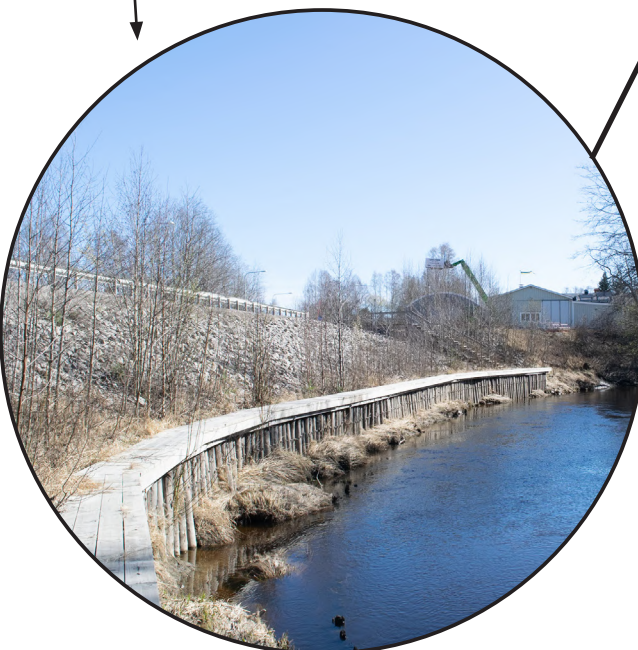
Platsen idag - Det gröna åstråket

Figur 4. Inventering skedde över en variation av platsen längs det gröna stråket längs Selångersån. Bilderna visar de viktigaste iakttagelserna, samt de som inspirerar gestaltungs-förslaget för Åparken.

En långsmal promenadsträcka längs Himlabadets område. I strandkanten mot Selångersån växer en stor mängd träd och sly, som delvis begränsar vyn mot ån. Denna del av Åstråket innefattar inga öppna ytor eller sittplatser som bjuder in besökaren till att stanna upp på platsen.

Träspänger placerade på två platser längs Selångersån. Spängerna är placerade på norra sidan av ån i två mindre åkrokar, vilket innebär att området i hög grad liknar arbetsområdet Åparken i mindre skala. Spängerna bidrar till en närhet till ån, dock är de placerade ett flertal meter över vattenytan, vilket begränsar den fysiska vattenkontakten.

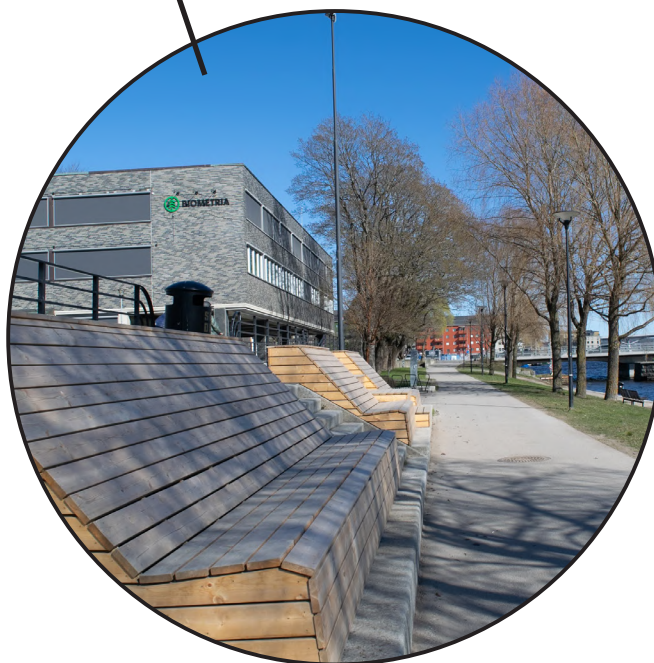
Dessa matbodars, samt food trucks är belägna intill en av Stenstans centrala parkeringsplatser. Platsen är centralt belägen, och har ett stort flöde människor som passerar förbi området vardagligen. Matbodarna har funnits på platsen under en längre tid, vilket tyder på goda förutsättningar för denna typ av verksamhet.

En park där gångvägen delar upp sig i en rakgående asfalterad väg, ett huvudstråk, och en böljande väg av stensmjöl, ett sidostråk. Sidostråket leder till bänkar som står längs ån. Sittplatsen ger utblickar mot Stenstans karakteristiska byggnader på andra sidan ån.

I en park, längs kanten mot Selångersån finns ett terrasserat sittlement i sten som utgör en yta där besökare kan sitta ned och vila, med direktkontakt till vattnet och utblickar mot andra sidan ån. Detta kontrasterar mot omgivande ytor, som har ett avstånd till vattnet. Platsen blir på så sätt en nod i parken.

Välbesökt skatepark med en stor mängd sittplatser med varierad utformning. Detta exempel är ett sittlement i trä som exempelvis erbjuder sittplatser och solbäddar, samtidigt som det ger utrymme för grupper att samlas. Denna typ av sittlement är väl nyttjande på platsen.

Platsen idag - Åkrokens närområde

Figur 5. Inventering genomfördes i Åkrokens närområde. Syftet med denna inventering var att undersöka närliggande verksamheter och funktioner, samt Åparkens koppling till dessa. I detta skede noterades även utformningen av parkens entréer, samt hur dessa är kopplade till omgivningen.

Parkens entré från universitetsallén ger en tydlig överblickbarhet av den öppna parkytan. Universitetsallén har stora flöden av biltrafik, såväl som gång- och cykeltrafik. Längs denna del av Universitetsallén ligger främst verksamheter av olika slag, såsom badhus, idrottshall, skola och gym.

Humlegrändsbron knyter an de olika sidorna av ån, och sammankopplar Åparken med Mittuniversitetets campusområde. Detta är en av entréerna till arbetsområdet som innehåller en stor mängd vardagsrörelse. Humlegrändsbron utgör själv ett landmärke med dess tydligt röda färg och bastanta konstruktion.

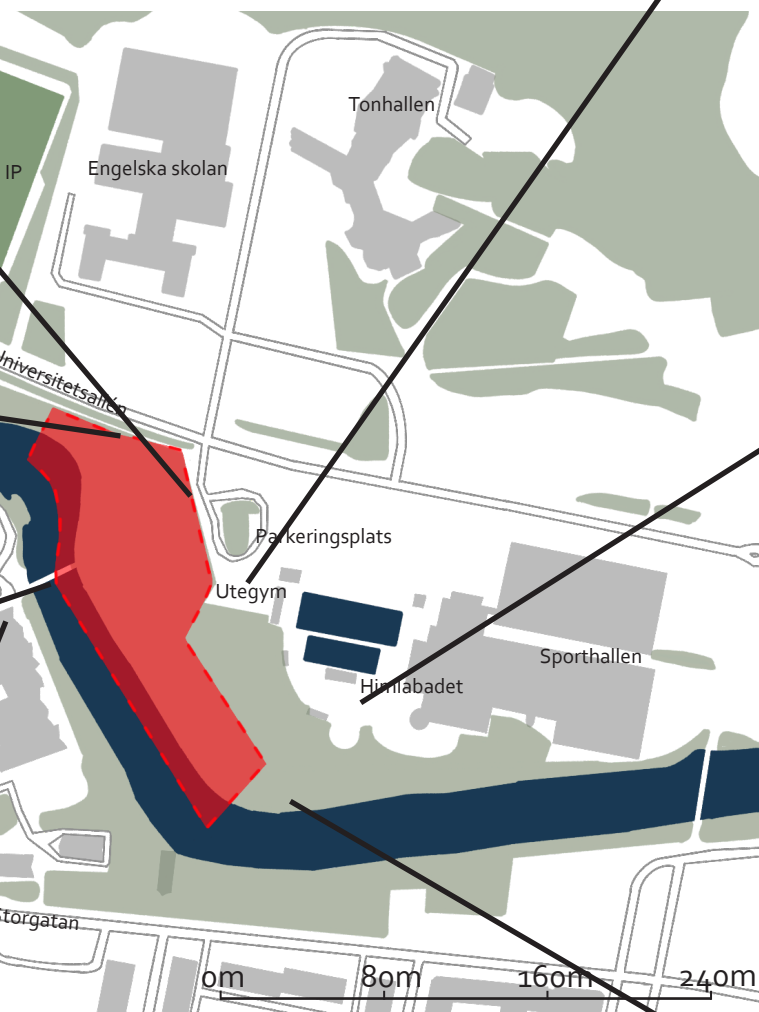
Entrén från Himlabadets bilparkering följer parkens mest framträdande siktlinjer över Humlegrändsbron till Mittuniversitetets campusområde. Denna entré ger även en tydlig överblickbarhet över den öppna parkytan.

På den södra sidan av Selångersån finns Mittuniversitetets campusbyggnader. Dessa byggnader anses, enligt Sundsvalls kommun, innehålla hög arkitektonisk kvalitet, samt bidra med estetisk kvalitet till platsen.

Inhägnat utomhusgym som förvaltas av kommunen. Utomhusgymmet bidrar till ett flöde av fysiskt aktiva människor till Åparken.

Himlabadets utomhusbad som sen vår, sommar och tidig höst påverkar upplevelsen av Åparken i hög grad genom ljud och rörelse. Övriga delar av året står området tomt. Detta är en aspekt som skapar en stor variation i upplevelsen av parken under olika delar av året.

Den södra entrén till parkområdet sker i en kurva, där ett smalt promenadstråk övergår till en bredare vistelseyta. På vänster sida av stråket växer ett tätt lager sly och träd, och på högra sidan ligger Himlabadets utomhusbad.

Platsen idag - Arbetsområdet Åparken

Inventeringen av arbetsområdet gav en uppfattning om platsen; dess svagheter, styrkor och dess potential.

Figur 6. Fotokollage som visar arbetsområdets nuvarande utformning under olika årstider.

Figur 7. Karta över Åparken utmarkerad med fotografiernas positionering i parken.

Inventering & analys av arbetsområdet Åparken

Den öppna parkytan

Den öppna parkytan är parkens norra halva, vilken består av ett öppet rum, där parkens två gångvägar möts. Detta möte omges på östra sidan av två stödmurar med fyra bänkar intill (bild D3 figur 6). Dessa stödmurar är ett karaktärsskapande element i parken som sticker ut mot parkens annars öppna yta. Utöver de fyra bänkarna på denna plats finns endast ytterligare två bänkar i parken, vilket försvårar längre vistelse i parken. Den övervägande delen av den öppna parkytan är solexponerad under större delen av dagen, särskilt den östra sidan. Denna del av parken är placerad i en topografisk sänka, vilket skapar ett naturligt vindskydd.

Längs parkytans nordöstra gräns löper buskage på två till tre meters höjd, samt björkar med hängande grenverk. Denna vegetation skapar en visuell barriär mot omgivande områden, och reducerar därmed upplevelsen av omgivande biltrafik. Detta skapar en mer harmonisk upplevelse i parken. Denna reduktion av upplevelsen av biltrafiken ses som en styrka för att skapa en trivsamt miljö. Vintertid upplevs dock buskarnas nakna grenverk som stökigt och ovårdat.

Parken har utbredda, öppna gräsytor, vilka bjuder in till rörelse och aktivitet. Detta är en stor fördel då inventeringen påvisade en brist på öppna ytor i närliggande ytor längs grönstråket längs ån. Dock upplevdes dessa ytor tomma och outnyttjade under samtliga platsbesök (bild E1 figur 6). Under vintern blir dessa ytor svårnyttjade då de i hög grad täcks av ett djupt snölager.

Slänt med växtlighet

Slänten mot Selångersån karakteriseras av riklig växtlighet, bestående av stora träd i kombination med ett tätt lager sly (bild A1 figur 6). Denna växtlighet bidrar med en lummighet vår, sommar och höst, vilket skapar en naturlig karaktär i parken och bidrar till ett estetiskt lugn i parken. Växtligheten skapar även en omfattande skugga längs parkens västra kant. Dock agerar denna växtlighet som visuell och fysisk barriär mot ån, i så pass hög grad att närvaron av ån går helt förlorad. Detta ses som en stor svaghet, då ån upplevs som en av de platsspecifika egenskaperna med högst potential. Vintertid är dock ett undantag till detta, då de kala grenverken möjliggör utblickar mot ån mellan trädstammarna (bild A2 figur 6). Denna tid på året upplevs dock växtligheten, främst slyet, som stökigt och ovårdat (bild D2 figur 6).

Gångvägar

I parken finns två huvudsakliga gångvägar, en löper längs Selångersåns riktning och den andra i tvärgående riktning. Gångvägarna utgör viktiga stråk för invånarnas vardagliga transporter, vilket innebär ett ständigt flöde av människor till platsen. Detta ständiga flöde av människor ses som en essentiell potential för att stärka platsens funktion som aktiv mötesplats. Vid samtliga besökstillfällen noterades inget nyttjande av parkens vistelseytor, därför upplevdes parkens huvudsakliga funktion som passage, snarare än vistelseplats.

En av gångvägarna är asfalterad, medan den andra består av stenmjöl. Utifrån mängden idrottsrelaterade ytor som identifierades under inventeringen av närområdet, kan en asfalterad gångväg ses som en svaghet. Det beror på att det i hög grad upplevs som ett hårt och obekvämt underlag för aktivitet. Vintertid plogas och grusas båda gångvägarna i parken, vilket bidrar till tillgänglighet genom parken under hela året (bild E2 figur 6).

Genomfartsområdet

Genomfartsområdet är parkens södra halva, vilken uppvisar en tydlig långsmal sträckning i förhållande till parkens övriga delar. Områdets långsmala form kan tänkas bidra till en låg grad vistelse i ytan, då möjligheterna för aktivitet och vistelse är reducerade (bild A1 figur 6). Längs östra sidan av parken löper ett staket som separerar parken från Himlabadets utomhusbad. Den östra delen av området är solexponerat i hög grad. Genomfartsområdet är den del av parken där närheten till badområdet är som mest påtaglig. Samtidigt bidrar detta till liv och rörelse i parken, liksom det under vintertid skapar lugn och stillhet.

Figur 8. Analysplan över Åparken

Sammanfattning

Sammantaget nyttjas de platsspecifika egenskaperna i parken i låg grad. Exempelvis förstärks ej närheten till Mittuniversitetets utmärkande byggnader eller till Selångersån för att skapa värden. Vintertid är parken ej anpassad för att skapa upplevelsevärden, samtliga öppna ytor är ej brukbara, det enda som förvaltas vintertid är gångvägarna. Det finns därmed inga vinterförstärkande eller stödjande element som främjar besökare till att stanna upp på platsen. Utifrån detta bedöms det att det finns stor potential att stärka parkens funktionella, sociala och estetiska värden vintertid.

Program

Följande programpunkter utgår från de identifierade behov som noterats under inventering och analys. Dessa funktionella krav omformuleras därefter till ett gestaltungsförslag.

Effektiva & strosande rörelsestråk

Parkens gångvägar ska bestå av huvudstråk som möjliggör effektiv rörelse genom parken, och sidostråk för strosande rörelse som kopplar samman parkens målpunkter och vistelseytor. Samtliga gångvägar ska snöröjas och grusas vintertid för att bevara tillgängligheten i hela parken.

Bekväma sittplatser

Parken ska innefatta ett flertal olika typer av sittplatser. Placeringen av dessa ska ta hänsyn till trygghet, sol- och skuggförhållanden, samt intressanta utblickar. Vintertid ska besökare ha tillgång till skyddade och uppvärmda sittplatser.

Aktivitetsytor för flexibel användning

Öppna, plana ytor ska bevaras för att främja aktivitet och rörelse i parken. Närhet mellan aktivitetsytorna ska bidra till social interaktion. Begränsade delar av dessa öppna ytor ska vintertid kunna nyttjas för snöupplag.

Topografiska kontraster

Parkens topografi ska nyttjas för att ge upphov till olika typer av rum och skapa intressanta siktlinjer och utblickar. Parkens topografiska lågpunkter ska nyttjas för vistelseytor med direkt vattenkontakt.

Släntzon för biologisk mångfald

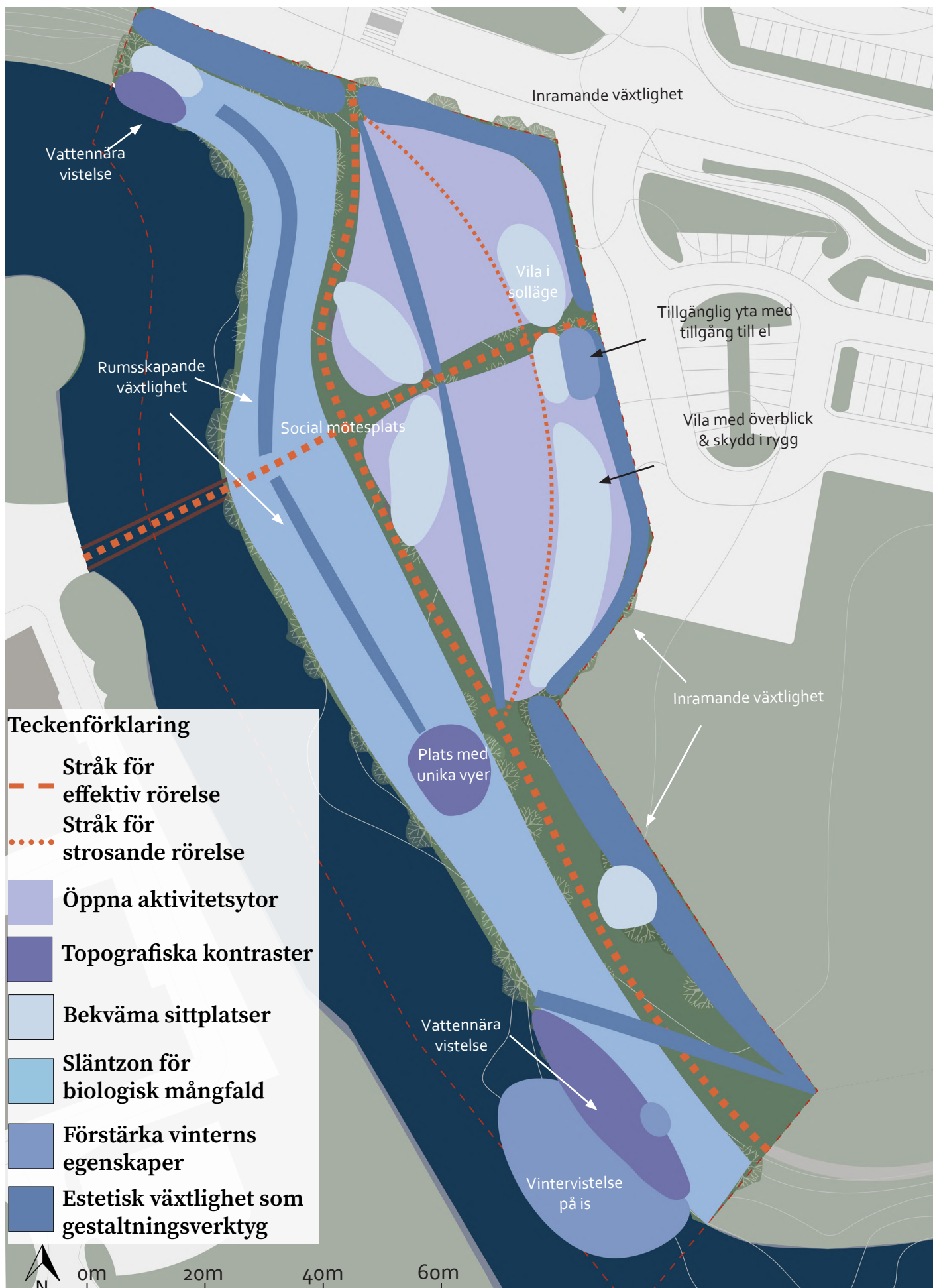
Topografiskt obeträdbara ytor ska nyttjas för ekologiska och estetiska funktioner.

Estetisk växtlighet som gestaltungsverktyg

Parkens rumsskapande struktur ska främst utgöras av växtlighet. Samtidigt ska växterna bidra till att bevara parkens lummiga karaktär, och tillföra estetiskt tilltalande kvaliteter vintertid.

Förstärka vinterns egenskaper

Vinterspecifika egenskaper såsom snö och is ska hanteras strategiskt och nyttjas för att skapa värden. Stödjande element såsom värmegivande objekt, belysning, och möjlighet till varm mat och dryck ska införas.

Figur 9. Programplan för gestaltungsfoerslaget over Åparken. Planen visar hur programmets olika funktioner är organiserade i parken.

Koncept: Flöden

Konceptet baserades på två av parkens största flöden; det kontinuerliga vardagsflödet av människor och Selångersåns vattenflöde. Dessa två aspekter anses även vara parkens främsta tillgångar. Konceptet utgör en platsbaserad grund för gestaltningen, då flöden tar fysisk form i både befintligt rörelsemönster och landskapets struktur. Selångersån har en stark påverkan på landskapets utformning och riktningar och ses som ett av platsens starkaste identitetsskapande element.

Figur 10. Konceptskiss som visar dragningar över landskapets former, samt hur dessa kan styra den konceptuella idén i gestaltningsförslaget.

Gestaltningssprinciper

Denna del beskriver arbetets fyra gestaltningssprinciper.

Rörelse och strosande

Under analysen identifierades ett behov av effektiva gångvägar för snabb genomfart, men även ett behov av strosande gångvägar för längre vistelse i parken. En tydlig stråkhierarki kan tillfredsställa dessa behov och dela upp stråken mellan snabb och långsam rörelse.

Växtlighet som rumsskapande element

Inventeringen visade på en brist på rumslig variation i den öppna parkytan, på grund av detta identifierades ett behov för rumsindelade element. Växtlighet som rumsskapande element kan, utöver avgränsning, bidra med ytterligare kvaliteter. Dessa kvaliteter innefattar exempelvis estetiskt tilltalande attribut såsom växtsätt, bladverk eller vinterståndare, rumslig variation över olika årstider, samt att dess böljande utformning skapar en dynamik i parken som påverkar besökarens upplevelse olika beroende på deras närhet eller distans till växtligheten. Lågväxande vegetation bidrar även till en mjuk avgränsning, där rumsligheter skapas, medan överblickbarhet fortsätter att bestå.

Förstärkning av vinterns egenskaper

Inventering och analys identifierade tydlig brist av vistelsekvaliteter i parken, vilket innebär ett behov av att skapa värden för längre vistelse, framförallt under vinterhalvåret.

Detta görs genom att nyttja vinterns egenskaper. För att skapa upplevelsevärden kan åtgärder som snöröjning omvandlas från en nödvändighet till ett rumsskapande gestaltningsverktyg. Även stödjande element, såsom grillplatser, eldfat och uppvärmda sittplatser, är viktiga att införa för att skapa upplevelsevärden och främja längre vistelse på platsen. Denna gestaltningssprincipp ligger i linje med de åtgärder Costamagna et al. (2019), Caili et al. (2024) och Zhao et al. (2024) föreslår för ökad utomhusvistelse vintertid.

Belysning som förstärker

Eftersom detta är ett vinterbaserat gestaltningsförslag utgör belysning ett viktigt element för att öka trygghet och förlänga vistelsetiden i parken. Ljussättning ska även förstärka parkens estetiskt tilltalande element och därmed öka upplevelsevärden. På så sätt ska belysning amplifiera övriga element och öka funktionella, sociala och estetiska värden.

Resultat

Gestaltningssförslaget för Åparken i Sundsvall utgår från en tydlig rumsindelning där olika rum bidrar med specifika upplevelsevärden vintertid. I parken finns ett flertal noder som erbjuder sociala möten. Genom träläktare, stödmur med integrerade sittplatser, bänkar och bänkbord erbjuder skyddade och uppvärmda sittplatser, samt sittplatser i sol- och skuggläge. Parkens utformning främjar aktivitet genom tillgängliga stråk under hela året, öppna gräsytor, och direkt kontakt med vattnet, vilket skapar förutsättningar för aktiviteter såsom skridskoåkning, pimpling och vinterbad. Genom ett food truck-område erbjuds även varm mat och dryck. Värme, men även ljus, erbjuds även vid ett flertal eldfat och grillplatser i parken.

Växtligheten spelar en central roll i gestaltningsförslaget, då den bidrar med rumsskapande funktioner i parken genom perennplanteringar med kompletterande buskar och häckar. Växtligheten bidrar även med estetiska kvaliteter vintertid, genom arter som har vinterståndare, lysande stamfärg eller bär, eller intresseväckande grenverk. Belysning används för att förstärka dessa kvaliteter, samt stärka trygghet i parken.

Diskussion

I detta kapitel diskuteras arbetets metod och resultat i relation till forskningsfrågan: Hur kan ett platsbaserat gestaltungsförslag för Åparken i Sundsvall stärka parkens funktionella, sociala och estetiska värden under vinterhalvåret? Diskussionen sftar inte endast till att beskriva vad som genomförts i gestaltningen, utan tolka vad detta resultat innebär, samt vilka begränsningar och etiska avvägningar som framträder när en vinterpark gestaltas i ett norrländskt sammanhang.

Metoddiskussion

Metoden analys genom syntes har utgjort en central utgångspunkt i denna arbetsprocess. En växelverkan mellan analys och gestaltning har möjliggjort prövningar av olika lösningar och utformningar. Samtidigt bygger denna metod på en värderingsdel i varje beslut, där jag som landskapsarkitekt ska objektivt värdera mina val. Detta sätter krav på mig som designer att ta ett steg tillbaka och kritiskt granska mina beslut utan att dra förhastade slutsatser.

Detta väcker frågan gällande huruvida de framtagna lösningarna har förutsättningarna att tillföra de funktionella, sociala och estetiska värdena som eftersträvas. Ett flertal av förslagets centrala element, såsom grillplatser, eldfat eller vindskydd bygger exempelvis på antagandet att dessa inslag leder till en ökad vistelse på platsen. Trots att det finns ett flertal exempel där detta varit fallet, så kan det inte med säkerhet fastställas att motsvarande effekt uppstår i detta specifika fall. Dessa antaganden hade kunnat stärkas genom kompletterande användarstudier eller annan form av empirisk prövning.

Ett liknande resonemang kan föras kring placeringen av food truck-området i parken. I detta fall bygger förslaget på antagandet att det finns en efterfrågan, samt praktiska förutsättningar, att bedriva denna typ av verksamhet på platsen. Om dessa förutsättningar saknas riskerar noden att förlora sin funktion som en social och aktiverande mötesplats i parken.

En möjlig utveckling av detta arbete hade varit att presentera de idéer och lösningar som prövats, utvärderats och därefter valts bort, i syfte att öka transparensen i arbetets värderingsprocess. En sådan redovisning skulle ge en tydlig bild över objektiviteten i arbetet, och samtidigt stärka legitimiteten i de lösningar som slutligen presenteras som de starkaste och mest allsidiga.

En grundläggande förutsättning för de gestaltungs-mässiga ställningstagandena är de genomförda platsbesöken och den treskaliga analysen. Dessa har varit avgörande för att få en förståelse för platsen, samt hur besökare rör sig i området. Denna omfattande, platsbaserade grund ses som en konkret tillämpning av Costamagna et al.s (2019) resonemang gällande hur lokalt förankrade gestaltungsprocesser kan bidra till att motverka den standardiserade stadsplaneringen. Samtidigt har antalet besök varit begränsade och skett under ett fåtal tidpunkter, vilket påverkar tillförlitligheten i de slutsatser som dragits gällande platsens nuvarande användning och därmed de behov som legat till grund för gestaltungs-förslaget. För att förstärka den platsbaserade grunden hade ytterligare platsbesök kunna genomförts under olika tider på dygnet och under olika delar av året. Därtill hade mer systematiska observationsstudier över besökarnas rörelsemönster på platsen kunnat stärka kopplingen mellan den befintliga rörelsen och de föreslagna vistelsekvaliteterna.

Även skissandet som huvudsakliga undersökningsverktyg har begränsningar. Denna metod möjliggör snabb idéutveckling och rumslig förståelse, däremot riskerar den att styra processen mot mer rumsliga och visuellt tilltalande lösningar, snarare än kritiskt beprövade. I en mer omfattande process hade denna metod kunnat kompletteras med intervjuer, brukardialog, eller temporära tester.

Sammanfattningsvis har den valda metoden varit ändamålsenlig för detta arbete, samtidigt som den ger begränsade möjligheter att verifiera dess faktiska effekter på användningen i parken. Resultatet bör därför ses som ett förslag baserat på kvalificerad undersökning genom teori, platsanalys och gestaltungs-mässig prövning, snarare än en säkerställd lösning på hur användningen i parken faktiskt kommer att utvecklas.

Resultatdiskussion

Arbetet resulterar i ett platsbaserat gestaltungsförslag för Åparken med konceptet flöden. En utgångspunkt i detta koncept är ett sätt att bryta den standardiserade stadsplaneringen genom en bas i två lokalt anknytna flöden; vardagsrörelsen av människor, och flödet i Selångersåns vatten. Detta är även två flöden som ses som två av platsens främsta styrkor. Kontrasterande blir platsens främsta svagheter inte platsens, flöden, utan snarare bristen på skäl att stanna.

Gestaltungsförslaget adresserar detta genom en kombination av vinterförstärkande och vinterstödjande åtgärder, vilket ligger i linje med Costamagnas et al.s (2019) åtgärder för att öka utomhusvistelse vintertid. Det innebär att förslaget ej försöker minska upplevelse av vintern, utan snarare nyttja vinterns egenskaper för att skapa värden och göra det till en del av parkens utformning. Konkret genomförs detta i parken genom att tillgängliggöra isvaksbad, skridskoåkning eller ytor som ger möjlighet till snölek. Snön används även som ett estetiskt element för att förstärka parkens utformning, exempelvis genom snövallar på sidan av gångvägarna, samt snöupplägg längs med perennplanteringarnas kanter.

Konceptet tar fysisk form exempelvis genom den hierarkiska utformningen av gångstråken. De inbjudande sidostråken för strosande rörelse får en mer böljande rörelse än huvudstråken som utformas för mer effektiv rörelse genom parken. Denna utformning förstärks genom strategiskt placerade noder, såsom träläktare och food trucks, längs med de böljande sidostråken för att ytterligare bjuda in till längre vistelse i parken.

Konceptet tar även fysisk form i utformningen av växtlighetens sträckning. Samtidigt som dessa ytor agerar som rumsskapande element. De böljande perennplanteringarna, med sporadiskt placerade buskar, är ett exempel som delar upp de utbredda gräsytor till mindre delrum för att öka platsens sociala kvaliteter. Samtidigt som parkens utbredda gräsytor ses som en av områdets styrkor, bidrar en viss indelning till en struktur som kan stödja ett flertal aktiviteter samtidigt.

Växtligheten är även ett av förslagets mest centrala faktorer för estetiska värden i parken. Det innefattar arter som bidrar med grönska och blom under vår sommar och höst, men även utmärkande, estetiska egenskaper vintertid. Dessa element är fundamentala för att skapa en estetiskt tilltalande miljöer i parken. Det är något som Caili et al. (2024) och Zhao et al. (2024) beskriver bidrar till ökad trivsel, och psykisk samt fysisk bekvämlighet hos besökare. Växtlighet med fokus på estetiska vinterkvaliteter är därför vara en essentiell del för att skapa en bekväm miljö, och på så sätt öka vistelsen i parken.

Förslaget bidrar även med en stor omvandling av slänten mot Selångersån. I nuläget fungerar växtligheten i slänten som en barriär som döljer ån, samtidigt som den vintertid upplevs stökig och ovårdad. Gestaltungsförslaget som innefattar ett bevarande av träd i grupper längs slänten, med lågväxande ängsmark under ska bidra med ekologiska och estetiska egenskaper, samtidigt som vyer och utblickar ökar för besökare. Eftersom detta arbete har ett fokus på sociala värden ligger ej fokus på lösningar för ökad biologisk mångfald, men möjlighet för fördjupning av ekologiska värden i strandslänten hade varit en möjlig utveckling av arbetet. Ytterligare bidrar förslaget med utrymmen för sociala möten i slänten mot ån i form av utsiktsplats, spång och bryggområde. Dessa rum bidrar till omvandlingen av släntområdet till en naturkant som avskärmar, till en naturkant med upplevesvärden. De bidrar även till att föra besökaren närmare Selångersån, samt skapar utblickar mot Mittuniversitetets campusområde. Denna förändring är en del av de platsbaserade lösningarna, eftersom den ökar parkens anknytning till dess omgivande miljöer och drar nytta av dessa kvaliteter.

Food truck-området är en betydande social och funktionell nod, som syftar till att bidra med värme, ljus, och sociala möten i parken. Det baseras på, och inspireras av de matbodar och food trucks som noterades under inventering av det gröna åstråket. Förutsättningarna på platsen anses överensstämma med de förutsättningar som identifierats med Åparken. Detta antas därför vara en plats där ett food truck-område hade haft stora möjligheter att agera social nod och öka vistelse i parken.

Belysningens roll som förstärkande element är konsekvent kopplat till trygghet, orienterbarhet och

förstärkning av vinterestetiska element. Detta är ett sätt att hantera det mörka vinterhalvåret i Sundsvall och skapa en tillgänglig och tilltalande miljö för besökare, samtidigt som det bidrar till ökade estetiska värden i parken.

Hållbarhet, etik och genomförbarhet

Gestaltningförslaget har i hög grad utgått från ambitionen att stärka den sociala hållbarheten, men rymmer samtidigt ett flertal konflikter kopplade till tillgängligheten i parken. Gestaltningförslaget innefattar två rum, utsiktsplatsen och bryggområdet, som endast kan beträdas via trappor. Detta skapar en tillgänglighetsbrist, då det finns människor som inte kan röra sig i trappor och därmed inte kan ta sig till dessa rum. I gestaltningförslaget har exempelvis en ramp studerats som en lösning till detta problem. Detta har visat sig varit svårt att praktiskt integrera i den branta topografin, samt ytkrävande, vilket innebär att den skulle påverka platsens rumsliga kvaliteter i stor utsträckning. En sådan lösning är dock central ur ett tillgänglighetsperspektiv, då den möjliggör för fler grupper att ta del av de två rummen. För att hantera denna problematik har alternativa lösningar integrerats i förslaget, såsom införandet av en avsats i mitten av den längre trappan. Detta gör det enklare för de med rörelsesvårigheter att ta sig till platsen, då de kan ta ett uppehåll vid viloplanet. Platsen fortsätter däremot vara otillgänglig för de som inte kan gå i trappor eller som tar sig fram med hjul. En teknisk undersökning för integreringen av en ramp i slänten skulle med fördel kunna genomföras i ett senare skede för att stärka tillgängligheten. Detta skulle öka vistelsepotentialen i parken och även stärka den sociala hållbarheten i parken.

Ytterligare en aspekt inom social hållbarhet som kan diskuteras, är målgruppen för gestaltningen. Förslaget har ett tydligt fokus på unga vuxna, vilket delvis motiveras av parkens närhet till Mittuniversitetet. Detta kan ses som motsägelsefullt då unga vuxna inte är den grupp som lider mest av ensamhet i dagens samhälle. Samtidigt är det viktigt att notera att även unga vuxna, särskilt studenter som flyttat från andra orter till Sundsvall för att studera, kan uppleva ensamhet och social isolering under vinterhalvåret. Gestaltningen kan därför ses som ett försök att möta denna problematik och skapa ett utrymme intill campusområdet där unga vuxna som bor i en stad där de saknar ett socialt nätverk, kan mötas och utbyta sociala interaktioner.

Drift och förvaltning av parken är ytterligare en problematisk aspekt för detta gestaltningförslag. Förslaget innefattar åtgärder som är driftintensiva, vilket ställer krav på både resurser och kompetens hos skötselorganisationen. Exempelvis ställer ett skapande av estetiska kvaliteter genom plogning ett stort krav på traktorförarens kompetens. Det sätter även krav på organisationen att prioritera plogningsåtgärder med en estetisk utgångspunkt. Generellt prioriteras funktionella aspekter såsom framkomlighet och säkerhet framför estetiska och upplevelsemässiga värden, vilket innebär att de estetiska åtgärderna som föreslås i gestaltningförslaget kan komma att nedprioriteras, eller till och med utelämnas. Detta är därför en åtgärd som i ett senare skede måste specificeras utifrån skötselorganisationens resurser och möjligheter, där en prioriteringsordning av de olika åtgärderna skapas.

Utifrån ett förvaltningsperspektiv är slänten mot Selångersån ett särskilt utmanande område att genomföra skötsel på. Eftersom dess branta lutning medför både praktiska svårigheter och arbetsmiljörisker gäller dessa svårigheter oavsett utformning av parken, däremot blir det särskilt påtagligt vid integrering av ängsmark och perennplantering, som kräver återkommande skötsel. Ängsmark är lämpligare än perennplantering då ängsmarken inte kräver lika frekvent skötsel, samtidigt som dess estetiska kvaliteter förstärks av en vildvuxet och organiskt uttryck. Problematiken med ängsmark är dock att den måste slås varje säsong. På grund av detta är det viktigt att göra en avvägning av gestaltning ambitioner mot möjliga förvaltningsåtgärder.

Faktumet att ett flertal av de föreslagna gestaltningåtgärderna är beroende av resurser och kompetens hos skötselorganisationen betonar att en vinteranpassad gestaltning inte bara är en rumslig fråga, utan i hög grad en förvaltningsfråga. En park kan vara välgestaltad, men bli bristfällig i sina kvaliteter om förvaltningsåtgärder eller resurser saknas. Detta är därför en grundläggande aspekt för vidare undersökning för att gestaltningförslaget ska genomföras på ett hållbart sätt och även uppfylla sitt syfte.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan gestaltningsförslaget tolkas besvara forskningsfrågan genom en platsbaserad grund där konceptet flöden integrerar både rörelsemönster och landskapets riktning och former. Genom implementering av vinterförstärkande och vinterstödande åtgärder omformas vinterns egenskaper från begränsningar till resurser i gestaltningen.

Funktionellt stärks parken genom införandet av ytor som möjliggör vinteraktiviteter såsom skridskoåkning, vinterbad och snölek. Dessa aktivitetsytor kombineras med vistelsefrämjande funktioner såsom food trucks, uppvärmda sittplatser, grillplatser och eldfat. Socialt utvecklas parken genom ett nätverk av noder, såsom träläktaren, utsiktsplatsen och bryggområdet, som främjar social interaktion.

Estetiskt stärks parken genom en rumsskapande växtlighet med arter som utmärker sig vintertid genom lysande stamfärg eller bär, eller genom intresseväckande grenverk. Ytterligare estetiska kvaliteter är de bevarade och förstärkta siktlinjerna och utblickarna mot Selångersån och Mittuniversitetets campusområde.

Samtidigt är det viktigt att betona att gestaltningsförslagets faktiska effekter på besökarens rörelsemönster eller vistelsetid i parken inte kan säkerställas inom ramen av detta arbete. Resultatet utgör därmed en kvalificerad undersökning genom teori, platsanalys och gestaltningsmässig prövning. Huruvida de föreslagna åtgärderna uppnår önskad effekt kan först verifieras genom praktisk implementering.

Faktorer för vidare undersökning

För att stärka förslagets genomförbarhet och minska osäkerheter föreslås följande vidare studier:

- Drift- och energistudie för uppvärmda sittplatser och belysning.
- Undersökning och intressekoll gällande drift av food truck-verksamhet i området.
- Teknisk projektering av bryggor, spänger, trappor och utsiktsplats.
- Riskanalys för isaktiviteter såsom skridskoåkning och isvaksbad.
- Teknisk analys över integrerandet av en ramp till utsiktsplatsen och bryggområdet.
- Utredning gällande möjlighet att ersätta befintliga asfalterade gångvägar med stenmjölsunderlag i samtliga anknyttande delar av stråket längs Selångersån.

Källförteckning

Caili, L., Maruthaveeran, S., Shahidan, M.F., Caiwen, L. (2024). Cold city outdoor space utilisation patterns and constraints: A systematic review of empirical evidence. *Urban Forestry & Urban greening*.

<https://doi.org/10.1016/j.ufug.2024.128439> [2025-06-12]

Costamagna, F., Lind, R., Stjernström, O. (2019). Livability of Urban Public Spaces in Northern Swedish Cities: The Case of Umeå. *Planning Practice & Research*. 34(2), 131-148.

<https://doi.org/10.1080/02697459.2018.1548215>

Folkhälsomyndigheten. (u.å.). Fysisk aktivitet (självrapporterat) efter ålder, kön och år. Andel (procent).

https://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/A_Folkhalsodata/A_Folkhalsodata__B_HLV__aLevvanor__aadLevvanorfysak/hlv1fysaald.px/table/tableViewLayout1/ [2025-03-03]

Krupinska, J. (2014). What an architecture student should know. Taylor & Francis Group.

Lawson, B. (2005). How Designers Think: The design process demystified. 4 uppl., Taylor & Francis Group.

Madureira, H., Andresen, T. (2014). Planning for multifunctional urban green infrastructures: Promises and challenges. *Urban Design International*. 19(1), 38-49.

Mittuniversitetet. (2025). CampusSLV_ålder. [Opublicerat material]. Mittuniversitetet, Campus Sundsvall.

Senderos, M., Sagarna, M., Otaduy, J.P., Mora, F. (2025). Globalization and Architecture: Urban Homogenization and Challenges for Unprotected Heritage. The Case of Postmodern Buildings with Complex Geometric Shapes in the Ensanche of San Sebastian. *Buildings*. 15(497).

SMHI. (u.å.a.). Månads-, årstids- och årskartor.

<https://www.smhi.se/data/meteorologi/kartor/normal/arstid-start/vinter> [2025-02-06]

SMHI. (u.å.b.). Månads-, årstids- och årskartor.

<https://www.smhi.se/data/meteorologi/kartor/normal/arstid-start/var> [2025-02-06]

SMHI. (2017a). Snödjup och andel år med snötäcke 15 november.

<https://www.smhi.se/data/meteorologi/sno/snodjup-och-andel-ar-med-snotacke-15-november-1.7870> [2025-02-06]

SMHI. (2017b). Normal sista dag med snötäcke, medelvärde.

<https://www.smhi.se/data/meteorologi/sno/normal-sista-dag-med-snotacke-medelvarde-1.7935> [2025-02-06].

Sundsvalls kommun. (2016). Stadsvision Sundsvall - 2007 - 2037.

https://sundsvall.se/download/18.64d91c2217f9be278eb2f2c/1647599979033/Stadsvision_broschyr_Slutversion_digitalt.pdf [2025-03-05]

Sundsvalls kommun. (2024). Utegym.

<https://sundsvall.se/uppleva-och-gora/idrott-motion-och-friluftsliv/hallar-och-idrottsanlaggningar/utegym> [2025-03-03]

UNDP. (u.å.). Om globala målen.

<https://globalamalen.se/om-globala-malen/> [2026-02-14]

Zhao, J., Li, X., Sha, B. (2024). Effects of evergreen trees on mental restorative quality of winter landscapes. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*.

<https://journals.vilniustech.lt/index.php/JEELM/article/view/21837> [2025-06-12]

Figurförteckning

Figur 1. Karta av grönstråket längs Selångersån och dess utbredning från Sundsvallsbukten till Selånger.

Figur 2. Karta som visar att arbetsområdet Åparken är placerad väster om stadskärnan.

Figur 3. Sektion som visar parkens topografiska variationer.

Figur 4. Karta, samt foton som beskriver de olika rummen i grönstråket längs ån.

Figur 5. Karta, samt foton som beskriver åkrokens närområde, samt entréer från dessa ytor till Åparken.

Figur 6. Fotokollage som visar arbetsområdets nuvarande utformning under olika årstider.

Figur 7. Karta över området med markeringar som visar var fotona från fotokollagen i figur 8 är tagna.

Figur 8. Inventering och analyskarta över Åparken.

Figur 9. Programplan för gestaltungsförslaget.

Figur 10. Konceptskiss

Bilagor

Bilaga 1: Statistik över ålder på Mittuniversitetet

Denna tabell visar statistik av åldern på studenter med campusbaserad utbildning vid Mittuniversitetet, Campus Sundsvall under vårterminen 2025. Tabellen visar att en stark majoritet av studenterna på Campus Sundsvall är mellan åldrarna 20 och 30.

Ålder	Antal registrerade
20-25	982
26-30	337
31-35	154
36-40	75
41-45	33
46-50	11
51-55	4
56-60	10
61-65	2
66-70	0
71-75	1

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag, Sandra Nilsson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag ger inte min tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

FLÖDEN I VINTERLANDSKAPET

ETT PLATSBASERAT GESTALTNINGSFÖRSLAG FÖR EN NORRLÄNSK VINTERPARK

Den öppna parkytan en snöig vinterdag, med besökare som nyttjar de öppna gräsyterna till snögubbsbygge, matsugna besökare vid food trucksen, och vilande människor vid sittplatserna som tittar ut över parkens vyer.

INTRODUKTION

I detta arbete har ett gestaltungsfor-slag for Åparken i Sundsvall framtagits. Detta for-slag baseras på problemet standardiserad stadsplanering, vilken bidrar till homogenisering av stadsrummet utifrån globala trender och ideal. Resultatet av detta blir en förlust av identitet och lokal prägel, men även en bruten sammanhållning mellan olika stadsrum. Detta leder i sin tur till en distans mellan invånare och miljö, vilket utmynnar i ödsliga och outnyttjade miljöer. Konsekvenserna av detta problem förstärks ytterligare i norrländska städer som utsätts för vinteraspekter den standardiserade stadsplaneringen ej tar hänsyn till, såsom snö och is. För att motverka problemet har detta gestaltungsfor-slag en platsbaserad utgångspunkt för att stärka funktionella, sociala och estetiska värden i parken vintertid.

PLATSEN IDAG

I den öppna parkytan möts parkens två huvudstråk. Där står även fyra av parkens sex bänkar. Ett av huvudstråken är asfalterat, och det andra består av stenmjöl. Stråken plogas och grusas vintertid. Parken har ett ständigt flöde av människor hela året. Slänten längs ån är starkt kuperad och växtligheten består av inhemska arter såsom fågelbär, sälj och pil. Genomfartsområdet påverkas av Himlabadets utomhusbad. Det skapar liv sommartid och stillhet vintertid.

Den öppna parkytan ligger i en topografisk sänka, vilket skapar ett naturligt vindskydd. Den har utbredda gräsytor som upplevs onyttjade. Längs östra kanten löper buskage som reducerar upplevelsen av omgivande biltrafik. Åsläntens sly upplevs stökigt och ovärdat vintertid, samt döljer närvaron av Selångersån. Växtligheten bidrar även med skugga längs parkens västra kant. Parkens östra kant är däremot solexponerat i hög grad. Asfalterat underlag på stråket ses som obekvämt för aktivitet. Genomfartsområdet har en långsmal sträckning, vilket hämmar vistelse. Området ses mer som transportyta, snarare än vistelseyta.

KONCEPT: FLÖDEN

Konceptet baserades på två av parkens största flöden; det kontinuerliga vardagsflödet av människor och Selångersåns vattenflöde. Dessa två aspekter anses även vara parkens främsta tillgångar.

Konceptet utgör en platsbaserad grund för gestaltningen, då flöden tar fysisk form i både befintligt rörelsemönster och landskapets struktur.

DET GRÖNA ÅSTRÅKET

Arbetsområdet är beläget väster om Sundsvalls centrum och är en del av stadens mest grundläggande grönstråk, som löper längs Selångersån. Ån fortsätter till Selångersfjärden där den byter namn till Sättnaån och fortsätter därefter inåt landet.

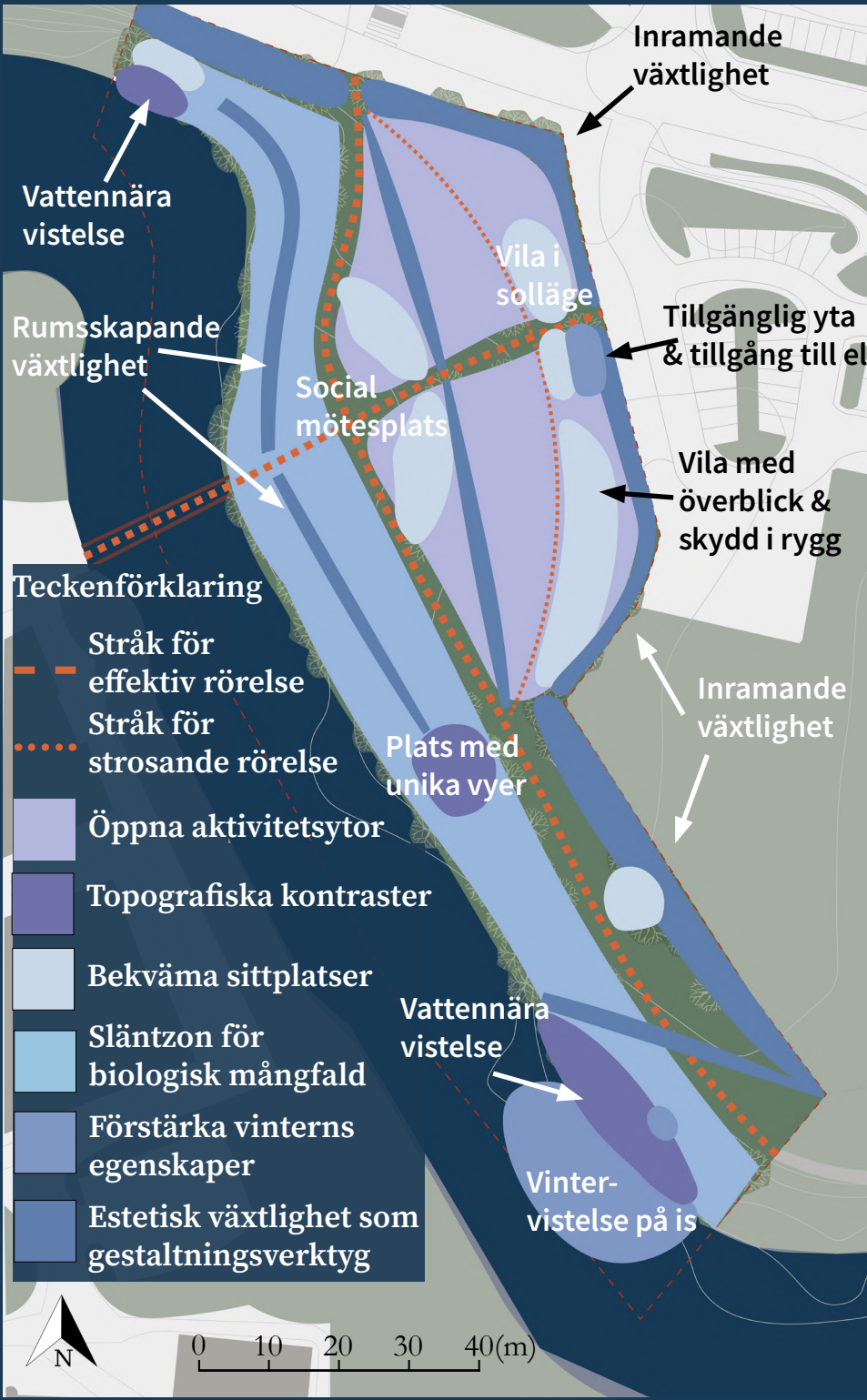
ÅKROKENS NÄROMRÅDE

Närområdet innefattar ett flertal skolor; grundskolan Engelska skolan, Västermalms gymnasium, samt Mittuniversitetet. Intill Engelska skolan finns även Västahagens IP och Tonhallen. Öst om arbetsområdet ligger ett utegym, Himlabadet, samt sporthallen. Dessa verksamheter innebär en stor mängd rörelse i parkområdet.

PROGRAM

- Effektiva & strosande rörelsestråk
- Huvudstråk som möjliggör effektiv rörelse och sidostråk för strosande rörelse.
- Bekväma sittplatser
- Olika typer av sittplatser med hänsyn till trygghet, sol och skugga, samt utblickar
- Aktivitetsytor för flexibel användning
- Öppna plana ytor ska främja rörelse, samt bidra till social interaktion
- Topografiska kontraster
- Topografi ska ge upphov till olika typer av rum och skapa utblickar. Lågpunkter ger direkt vattenkontakt
- Släntzon för biologisk mångfald
- Topografiskt obeträddbara ytor ska nyttjas för ekologiska och estetiska funktioner.
- Estetisk växtlighet som gestaltungsverktyg
- Parkens rumsskapande struktur ska utgöras av växtlighet. Ska även bidra med estetiska kvaliteter.
- Förstärka vinterns egenskaper
- Vinterspecifika egenskaper ska nyttjas för att skapa värden. Även stödjande element ska införas.

GESTALTNINGSPRINCIPER

RÖRELSE OCH STROSANDE

Under analysen identifierades ett behov av effektiva gångvägar för snabb genomfart, men även ett behov av strosande gångvägar för längre vistelse i parken. En tydlig stråkhierarki kan tillfredsställa dessa behov och dela upp stråken mellan snabb och långsam rörelse.

VÄXTLIGHET SOM RUMSSKAPANDE ELEMENT

Inventeringen visade på en brist på rumslig variation i den öppna parkytan, på grund av detta identifierades ett behov för rumsindelade element. Växtlighet som rumsskapande element kan, utöver avgränsning, bidra med ytterligare kvaliteter. Dessa kvaliteter innefattar exempelvis estetiskt tilltalande attribut såsom växtsätt, bladverk eller vinterståndare, rumslig variation över olika årstider, samt att dess böljande utformning skapar en dynamik i parken som påverkar besökarens upplevelse olika beroende på deras närhet eller distans till växtligheten. Lågväxande vegetation bidrar även till en mjuk avgränsning, där rumsligheter skapas, medan överblickbarhet fortsätter att bestå.

FÖRSTÄRKNING AV VINTERNS EGENSKAPER

Inventering och analys identifierade tydlig brist av vistelsekvaliteter i parken, vilket innebär ett behov av att skapa värden för längre vistelse, framförallt under vinterhalvåret. Detta görs genom att nyttja vinterns egenskaper. För att skapa upplevelsevärden kan åtgärder som snöröjning omvandlas från en nödvändighet till ett rumsskapande gestaltungsverktyg. Även stödjande element, såsom grillplatser, eldfat och uppvärmda sittplatser, är viktiga för att skapa upplevelsevärden och främja längre vistelse på platsen. Denna gestaltungsprincip ligger i linje med de åtgärder Costamagna et al. (2019), Caili et al. (2024) och Zhao et al. (2024) föreslår för ökad utomhusvistelse vintertid.

BELYSNING SOM FÖRSTÄRKER

Eftersom detta är ett vinterbaserat gestaltungsfor-slag utgör belysning ett viktigt element för att öka trygghet och förlänga vistelsetiden i parken. Ljussättning ska även förstärka parkens estetiskt tilltalande element och därmed öka upplevelsevärden. På så sätt ska belysning amplifiera övriga element och öka funktionella, sociala och estetiska värden.

TRÄLÄKTAREN

I den öppna parkytan, intill parkens östra entré finns en träläktare. Läktarens storlek möjliggör utrymme för större grupper. Detta element erbjuder sittplatser i skyddat läge från både vind och nederbörd. Under vinterhalvåret är läktarens bänkar uppvärmda, för att möjliggöra bekväm vistelse även under kalla perioder. Läktaren kompletteras av en grillplats, samt ett eldfat.

Träläktarens placering möjliggör utblickar över parkområdet, samt de karakteristiska byggnaderna på andra sidan ån. Detta förankrar parken i det omgivande landskapet.

FOOD TRUCK-OMRÅDET

Intill den östra entrén finns en yta avsedd för food trucks, med tillhörande bänkbord. Denna plats tillför ytterligare vistelsekvaliteter och kan på så sätt tänkas locka nya besökare till platsen. Mängden verksamheter i närområdet kan tänkas vara potentiella kunder hos food trucksen. Särskilt vintertid förväntas denna kvalitet bidra till ökad vistelse på platsen.

I den södra delen av food truck-området placeras ett eldfat, vilket tillför värme, ljus och en tydlig kontrast till vinterns kyla. Eldfatet stärker områdets sociala och rumsliga kvaliteter, och bidrar till en mer levande och inbjudande parkmiljö vintertid.

GÅNGVÄGARNA

Parkens gångvägar är utformade med huvudstråk utformade för att säkerställa snabb genomfart i parken, samt sidostråk som flödar genom parken i böljande former. Samtliga gångvägar består av stenmjöl, vilket säkerställer tillgänglighet, samtidigt som det utgör ett mjukt underlag för aktivitet och rörelse.

GRILLPLATSEN

I anslutning till spångerna finns en mindre plåtå med grillplats och vindskydd. Här erbjuds skyddade sittplatser i ett vindskydd, samt ljus och värme genom grillplatsen. Dessa skyddande och värmande element kontrasterar till vinterns egenskaper och skapar förutsättningar för social samvaro, även vintertid. På grund platsens vikt för social vistelse säkerställs tillgängligheten på platsen även under vinterhalvåret genom skottning och sandning.

TECKENFÖRKLARING

- Stenmjöl
- Bruksgräsmatta
- Ängsmark
- Perennplantering
- Buskage
- Höjdkurvor, 0,5m intervall

Illustrationsplan som beskriver gestaltungs-förslaget för Aparken i Sundsvall.

Skala 1:250/A1

Sandra Nilsson

EX0860 - Självständigt arbete i landskapsarkitektur 30 hp HT 2025

DEN ÖPPNA PARKYTAN

Den öppna parkytan karakteriseras av ett vidöppet rum med långa siktlinjer och god överblickbarhet. Här finns plana gräsytor, vilka ger möjlighet till aktiviteter som nyttjar vinterns snö. Dessa ytor nyttjas även till snöupplag från resterande ytor i parken. Gräsyternas storlek möjliggör delat nyttjande av flera grupper, samt möjliggör arrangemang såsom jul- och vintermarknad eller vinterfestival. Längs den östra sidan av området flödar buskage av rododendron, som bidrar med vintergröna kvaliteter, och samtidigt skärmar av området mot omgivande områden och reducerar upplevelsen av biltrafiken.

I centrum av den öppna parkytan sammanstrålar parkens huvudstråk, vilket skapar en naturlig mötespunkt. Denna nod avgränsas österut av ligusterbuskage, samt stödmurar med integrerade sittplatser. Framför dessa sittplatser är eldfat i cortenstål placerade.

PERENNPLANTERING

Perennplanteringar flödar genom parken i mjuka, böljande former. Dess oregelbundna utformning markerar övergångar mellan olika funktioner i parken och skapar halvöppna rum.

Buskar, stödmurar och bänkar är placerade sporadiskt längs planteringarna för att förstärka deras organiska sträckning. Även intilliggande träd är placerade i riktning med planteringarnas flödande former.

UTSIKTSPLATSEN

Utsiktsplatsen är belägen i södra delen av parkens slänt mot Selångersån. Dess placering möjliggör intressanta och unika utblickar mot ån och Mittuniversitetet.

BRYGGOMRÅDET

I parkens sydvästra del anläggs spånger som ger besökare direktkontakt med vattnet. På denna plats möjliggörs aktiviteter som bad samt fiske sommartid, och vintertid öppnar platsen upp för skridskoåkning, isvaksbad och pimpling. På så sätt ger platsen möjlighet till aktivitet av olika slag under hela året. Platsens topografiska läge som lågpunkt bidrar till en rofylld atmosfär, vilket erbjuder besökare avskildhet och återhämtning.

VÄXTGESTALTNING

Perennplanteringarna är ett av gestaltningens huvudelement och har ett konceptuellt förstärkande och rumsskapande funktion i parken. Planteringarna löper genom parken i vågiga längor, vilket baseras på gestaltningens koncept Flöden. Planteringarna, tillsammans med sporadiskt placerade buskar och intilliggande träd skapar en rumsindelande effekt. Genom variation i höjd, täthet och form skapas rumsindelning, samtidigt som en överblickbarhet bibehålls.

Utöver en rumsskapande funktion bidrar perennplanteringarna med estetiskt tilltalande vinterkvaliteter. De bidrar med betydande estetiska värden genom arter med tydliga visuella kvaliteter, såsom vinterståndare, uppstickande strukturer och kontrasterande färger.

VÄXTARTER

- Träd
- Kopparbjörk - Betula albosinensis
 - Hängbjörk - Betula pendula ‘Tristis’
 - Kamtjatkabjörk - Betula ermanii
 - Ask - Fraxinus excelsior
 - Näverhägg - Prunus maackii
 - Glanskörsbär - Prunus serrula
 - Korallpil - Salix alba var. chermesina ‘Vinterglöd’
 - Praktrönn - Sorbus decora

Buskar & häck

- Skogskornell ‘Midwinter Fire’ - Cornus sanguinea ‘Midwinter Fire’
- Ormhassel - Corylus avellana ‘Contorta’
- Vingbenved - Euonymus alatus
- Bok - Fagus sylvatica
- Vipphortensia - Hydrangea paniculata ‘Vanille Fraise’
- Parkrododendron - Rhododendron Catawbiense-Gruppen ‘Catawbiense Grandiflorum’
- Syren - Syringa vulgaris

Perenner (exempel på arter)

- Aster - Aster amellus ‘Veilchenkönigin’
- Tuvrör - Calamagrostis acutiflora
- Diamantrör - Calamagrostis brachytricha
- Röd solhatt - Echinacea purpurea
- Blå bolltistel - Echinops bannaticus
- Fläckflockel - Eupatorium maculatum
- Flocknäva - Geranium macrorrhizum
- Hakonegräs - Hakonechloa macra
- Glansmiskantus - Miscanthus sinensis
- Skuggröna - Pachysandra terminalis
- Rudbeckia - Rudbeckia fulgida
- Vintergröna - Vinca minor

DEN ÖPPNA PARKYTAN

Den öppna parkytan är parkens mest utbredda rum. Ytan har en plan topografi och en tydlig överblickbarhet. På ett flertal ställen i den öppna parkytan är eldfat utplacerade, vid träläktaren finns även en grillplats. Dessa element fungerar som sociala katalysatorer och förstärker parkens attraktionskraft genom tillförsel av värme, ljus och möjlighet till gemenskap.

Det öppna rummet avgränsas av perennplanteringarna och lågväxande buskar. Planteringarna delar in parken olika ytor, samtidigt som den öppna karaktären bibehålls. Växterna i planteringarna bidrar även med en variation av estetiskt tilltalande kvaliteter. På ett flertal ställen är även bänkar placerade i samband med planteringarna. Dessa bänkar ger besökare ett symboliskt skydd i ryggen, samtidigt som bänken förstärker planteringens flödande form.

FOOD TRUCK -OMRÅDET

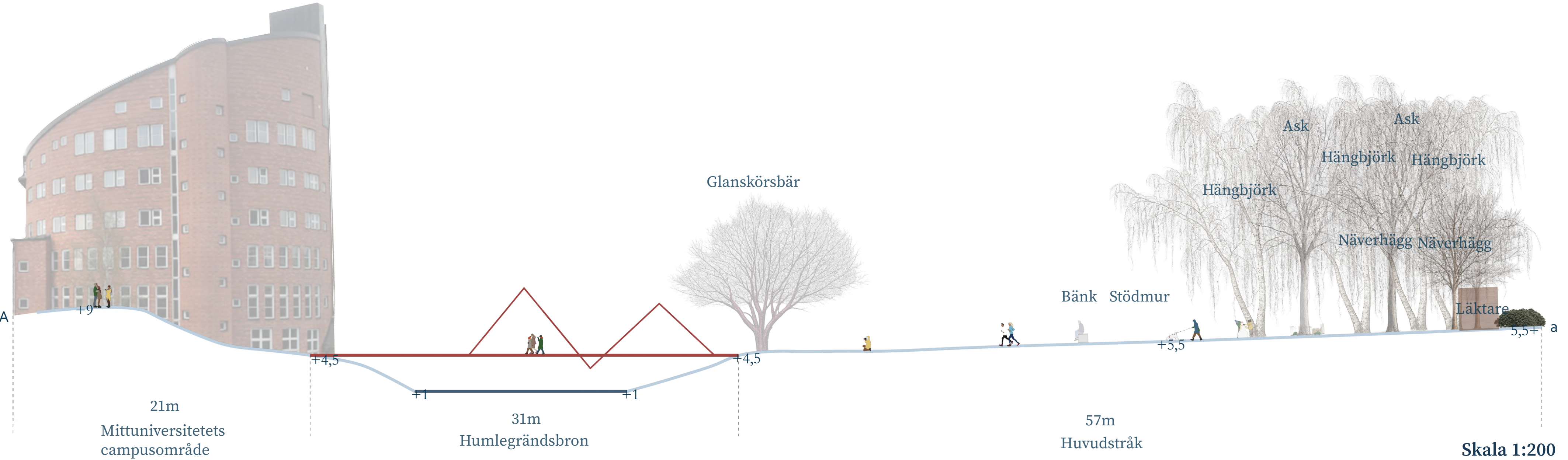
Perspektivbilden illustrerar food truck-området under vintertid. Försäljningen av varm mat och dryck skapar förutsättningar för vistelse och aktiverar parken även under kallare perioder av året och snöröjda bänkbord säkerställer sittmöjligheter för besökare. Mängden sittplatser antas öka platsens funktion som en social nod där spontana möten kan uppstå. Platsen bidrar till sociala och funktionella värden under hela året, men antas få en förstärkt roll vintertid.

TRÄLÄKTAREN

Vintertid har träläktaren uppvärmda sittplatser, vilket tillför ökad komfort hos besökare och sänker tröskeln för längre vistelse i parken under årets kallare perioder. I läktarens tak och bakre vägg hänger ljusslingor, som bidrar med ett varmt, lågintensivt ljus. De ökar den upplevda tryggheten på platsen och förstärker läktarens rumsliga karaktär under vinterens mörka perioder.

HUMLEGRÄNDSBRON

Vyn visar gångstråket som ansluter parken till Mittuniversitetets campusområde via Humlegränsbron. Intill gångstråket passerar besökare träläktaren, öppna gräsytor, perennplanteringar, och stödmur. På andra sidan ån ses en av Mittuniversitetets karakteristiska byggnader.

UTSIKTSPLATSEN

Detta är en av parkens sociala noder som också erbjuder en varierad mängd estetiska kvaliteter. Utsiktsplatsens topografiska placering erbjuder unika utblickar över Selångersån, samt mot Mittuniversitetets campusområde. Dessa utblickar tillför upplevelsevärden genom att synliggöra identitetsskapande inslag i landskapet, vilket även stärker parkens identitet och förstärker dess koppling till sitt geografiska sammanhang. På marken under utsiktsplatsen löper perennplanteringar och död ved i den övriga ängsmarken. Platsen är även omgiven av träd som erbjuder kvaliteter av olika slag.

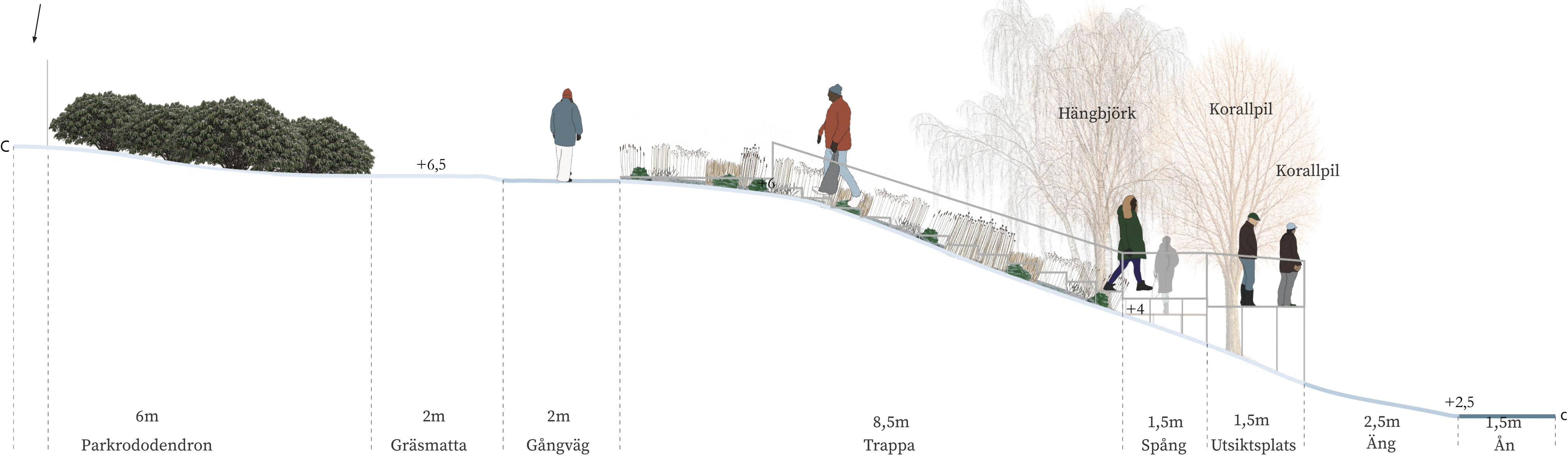
DEN SAMMANKOPPLANDE SPÅNGEN

Perspektivet visar spånggången som kopplar samman två av parkens huvudsakliga målpunkter; bryggområdet och utsiktsplatsen. När besökare strosar över spånggången passerar denne mellan hängande grenar från pil och björk. Detta skapar ett lummigt uttryck och bidrar med en avskärmade känsla. I högra delen av bilden ses stockar av död ved liggandes bland ängsmarken i slänten.

RUMMET UTSIKTSPLATSEN

Himlabadets utomhusbad

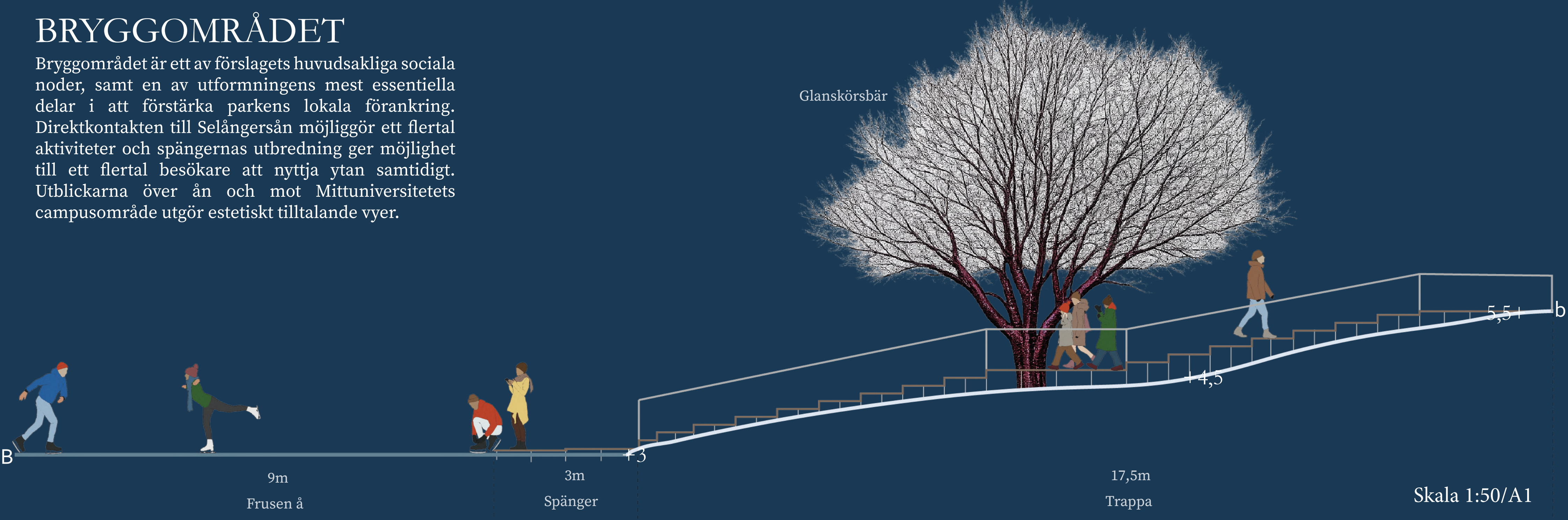

Sektionen visar utsiktsplatsens topografiska position i förhållande till parkens gångväg och Selångersån. Denna placering i landskapet ger parken en särskild rumslig karaktär, där avskildhet och öppenhet samverkar. Dess nedsänkta

position från parkens övriga vistelseytor gör platsens något tillbakadragen med en lugnare karaktär. Samtidigt bidrar dess öppna utformning, med en upphöjning från marken, till breda vyer mot det omgivande landskapet.

BRYGGOMRÅDET

Bryggområdet är ett av förslagets huvudsakliga sociala noder, samt en av utformningens mest essentiella delar i att förstärka parkens lokala förankring. Direktkontakten till Selångersån möjliggör ett flertal aktiviteter och spängernas utbredning ger möjlighet till ett flertal besökare att nyttja ytan samtidigt. Utblickarna över ån och mot Mittuniversitetets campusområde utgör estetiskt tilltalande vyer.

BRYGGOMRÅDET I FÅGELPERSPEKTIV

Detta fågelperspektiv av bryggområdet påvisar hur växtligheten används som ett aktivt gestaltungsverktyg i form av rumsskapande element, samt för att skapa estetiska och funktionella värden.

Perennplanteringarna delar in området i tydliga delrum. Perennplanteringen som följer gångvägen styr rörelsen i parken, medan den korsande perennplanteringen skapar rumslig förändring och tillför variation i parkens utformning. Bakom perennplanteringen, mot utomhusbadet, löper en rad rododendronbuskar som bidrar med vintergröna kvaliteter och rumslig avskärmning mot badet.

Längs gångvägen står två rönträdd vars rödlysande bär skapar tydliga kontraster mot vinterns snö. I bildens vänstra del framträder en ormhasse, som utmärker sig med sitt slingrande grenverk. Vid grillplatsen står ett glanskörsbär som ett landmärke och tillför ett starkt visuellt uttryck genom sin glänsande lila-röda stam. Den utmärkande stamfärgen förstärks ytterligare av en inlindad ljusslinga.

AKTIVITETER I BRYGGOMRÅDET

Perspektivbilden visar på hur bryggområdet ser ut en vanlig vinterdag. Eftersom området är skottat och sandat skapas möjlighet till rörelse och aktivitet, men även för vila. Den frusna ån skapar skridskomöjligheter, men även utrymme för pimpling och isvaksbad.

Den intilliggande grillplatsen tillför värme, ljus och möjlighet till gemensam grillning, vilket förstärker platsens attraktionskraft. Det skapar även förutsättningar för sociala möten och samhörighet.